

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Diplomová práce

Právnické vzdělání 16. až 18. století

Plzeň 2018

Iveta Koudelková

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta právnická
Akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Iveta KOUDELKOVÁ**
Osobní číslo: **R13M0076P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Název tématu: **Právnické vzdělání 16. až 18. století**
Zadávací katedra: **Katedra právních dějin**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Obsah
2. Podmínky a předpoklady výkonu právnické profese
3. České právnické školy
4. Významné právnické osobnosti
5. Závěr

Rozsah grafických prací:

Rozsah kvalifikační práce: **min. 50 stran**

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

ADAMOVÁ, Karolína; LOJEK, Antonín. Právníci doby Rudolfínské. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2013.

ADAMOVÁ, Karolína; LOJEK, Antonín. Právníci doby osvícenské. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2014.

KEJŘ, Jiří. Dějiny pražské právnické univerzity. Praha: Karolinum, 1995.

KUKLÍK, Jan, a kol. Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze. The Faculty of Law of Charles University in Prague. Praha: Havlíček Brain Team, 2008.

BALÍK Stanislav a kol. Dějiny notářství v českých zemích. Praha: Notářská komora ČR. 2015.

BALÍK Stanislav a kol. Dějiny advokacie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha: Česká advokátní komora. 2009.

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Antonín Lojek, Ph.D.**
Katedra právních dějin

Datum zadání diplomové práce: **8. března 2017**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2018**

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
děkan

V Plzni dne 27. září 2017

Prof. JUDr. PhDr. Karolína Adamová, DSc.
vedoucí katedry

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem tuto práci na téma „*Právníké vzdělání v 16. až 18. století*“ zpracovala sama, a že veškeré prameny a informace, které jsem k psaní této práce použila, jsem citovala v poznámkách pod čarou a uvedla v seznamu použité literatury.“

V Plzni dne 28. března 2018

.....

Iveta Koudelková

Poděkování

Na tomto místě bych moc ráda poděkovala vedoucímu mojí práce panu JUDr. Antonínu Lojkovi, Ph.D., za ochotu, podnětné připomínky, rady a celkově příjemný přístup, při psaní této práce.

A v neposlední řadě, bych ráda poděkovala také rodině, a to zejména za podporu a trpělivost.

Obsah

1. Úvod.....	1
2. Podmínky a předpoklady výkonu právnické profese	3
2.1 Soudci a soudy	3
2.1.1 Zemský soud.....	4
2.1.2 Komorní soud	4
2.1.3 Městské soudy.....	5
2.1.4 Šlechtické soudy.....	5
2.1.5 Větší zemský soud.....	5
2.1.6 Apelační soud	6
2.1.6.1 Soudci apelačního soudu	7
2.1.6.2 Předpoklady pro výkon funkce soude apelačního soudu.....	7
2.1.6.3 Změny strukturálního složení soudu.....	8
2.1.6.4 Pracovní doba soudu.....	9
2.1.6.5 Rozhodování soudu	9
2.1.6.6 Reforma apelačních soudů	10
2.2 Advokáti a prokurátoři	11
2.2.1 Předpoklady pro výkon funkce advokáta a prokurátora.....	12
2.2.1.1 Předpoklady u specifických skupin obyvatel	14
2.2.2 Zastupování před soudem.....	15
2.2.2.1 Právní zástupci u městských soudů	15
2.2.2.2 Přidělování právních zástupců.....	16
2.2.3 Zpracování spisu.....	16
2.3 Notáři.....	17
2.3.1 Předpoklady pro výkon práce notáře	18

2.3.2	Náplň práce notáře od začátku 16. století.....	19
2.3.2.1	Náplň práce notáře na konci 18. století	19
2.3.3	Perspektiva notariátu ke konci 18. století.....	20
2.3.4	Právní úprava notářství od roku 1849.....	21
2.4.	Královská prokuratura	21
2.4.1	Předpoklady pro výkon funkce královského prokurátora.....	22
2.4.2	Náplň práce královského prokurátora.....	23
2.4.2.1	Zvláštní prokurátor	24
2.4.3	Struktura úřadu	24
2.4.5	Reformy královské prokuratury	25
2.4.5.1	Změny po nástupu Habsburků.....	25
2.4.5.2	Změny po vydání Obnoveného zřízení zemského.....	26
2.4.5.3	Po nástupu osvěcenského absolutismu.....	27
3.	České právnické školy	29
3.1	Právnická fakulta od jejího počátku do konce 18. století.....	29
3.1.1	Počátky právnického vzdělání v Českých zemích.....	29
3.1.1.1	Právnické učení po roce 1372.....	30
3.1.1.2	Období mezi lety 1491 a 1622.....	32
3.1.2	Obnovení funkce právnické fakulty v roce 1622.....	33
3.1.3	Reformy od 18. století.....	33
3.2	Vyučování a zkoušení na právnické fakultě.....	34
3.2.1	Náplň učiva do roku 1746	34
3.2.1.1	Tituly a jejich udělování	35
3.2.2	Náplň učiva od roku 1746	36
3.2.3	Vyučovací jazyk	37
3.2.4	Reforma v oblasti zkoušení	38
3.2.5	Změny od roku 1780	39
3.2.6	Poplatky za studium	40
3.3	Úpravy organizace právnické fakulty.....	40
3.3.1	Univerzitní komise	40

3.3.1.1 Obnovení univerzitní komise	41
3.3.1.2 Úprava právnického vzdělání za Marie Terezie a Josefa II.....	42
3.4 Státní dozor nad Karlovou univerzitou.....	42
3.4.1 Právnická fakulta po vydání Tolerančního patentu	44
3.5 Profesori	46
4. Významné právnické osobnosti	47
4.1 Václav Budovec z Budova	47
4.1.1 Studium	47
4.1.2 Profesionální život.....	47
4.1.3 Práce v oblasti legislativy	48
4.1.4 Publikace	48
4.2 Jan Kocín z Kocínětu	49
4.2.1 Studium	49
4.2.2 Profesionální život.....	50
4.2.3 Publikace	50
4.3 Pavel Kristián Koldín	51
4.3.1 Studium	51
4.3.2 Profesionální život.....	51
4.3.3 Publikace	52
4.4 Mader Josef	53
4.4.1 Vzdělání.....	53
4.4.2 Profesionální život.....	53
4.4.3 Publikace	54
4.5 Monse Josef Vratislav	54
4.5.1 Studium	55
4.5.2 Profesionální život.....	55
4.5.3 Publikace	55
4.6 Neumann Václav Xaver z Pucholce	56
4.6.1 Studium	57
4.6.2 Profesionální život.....	57

4.6.3 Publikace	58
5. Závěr	59
Resume.....	60
Seznam použité literatury.....	61

1. Úvod

Tato práce pojednává zejména o právnickém vzdělání v 16. až 18. století. Cílem této práce je nastínit, jak se vyvíjelo právní vzdělání v českých zemích ve vytyčeném období, ale také jaké zde tehdy existovaly právní profese, jaké byly požadavky pro jejich výkon a jaké významné právní osobnosti z tohoto období známe.

První kapitola je zaměřena především na právní povolání a předpoklady k jejich výkonu nutné a právní předpisy, které požadavky na tyto profese a jejich pravomoci upravovaly. Stručně jsou tu popsány i jednotlivé soudy jako byly apelační soud, šlechtický a větší zemský soud. A také právní předpisy a reformy, které soudy ovlivňovaly a tím pádem ovlivňovaly i soudce zde působící a předpoklady pro výkon jejich profese. V kapitole je taky popsán vývoj tehdejších právních povolání do konce 18. století a změny těchto právních povolání.

Druhá kapitola pojednává především o vývoji právní fakulty v Praze. Je zaměřená na období od roku 1622, tedy od obnovení funkce právní fakulty do roku 1800. Rámec práce lehce překračuje tu část, kde je popsáno období od 7. dubna 1348, kdy byla založena Pražská univerzita Karlem IV., přičemž právní fakulta byla její součástí, do roku 1419, kdy tehdejší právní učení téměř na dvě stě let zaniklo. V kapitole je popsáno tehdejší postavení právní fakulty jako takové, zejména vůči státu. Dále se zaměřuje na to, jaké předměty byly na fakultě vyučovány a jak se, během vymezené doby od 16. století do konce století 18., přednášené předměty měnily. A také to, jak se měnily zkoušky, jaké bylo možné získat na fakultě tituly, také jaké studenti skládali zkoušky a jak probíhala promoce. Jedná se tedy o popis fungování fakulty především od roku 1622, kdy byla znovuotevřena do konce 18. století.

Poslední kapitola se týká několika významných právníků této doby. Jedná se o Václava Budovce z Budova, Jana Kocína z Kocinétu, Pavla Kristiána Koldína, Madera Josefa, Monse Josefa Vratislava a Neumanna Václava Xavera

z Pucholce. V jednotlivých medailoncích je uvedeno především, kde tyto osobnosti, studovaly, také čím se zabíraly ve svém profesním životě. Také jsou zde uvedené některé publikace, jejichž byli autory a další zajímavosti z jejich života.

2. Podmínky a předpoklady výkonu právnické profese

2.1 Soudci a soudy

Vzhledem k tomu, že v této době byl v českých zemích absolutismus, třímal ve svých rukou veškerou moc panovník. Veškerá opatření a změny, které proběhly v první polovině 18. století, vedly k ucelení soudního systému a vytvoření jednotného, státního soudnictví. Do této doby byla soudní soustava značně roztržštěná, ale velké rozdíly byly i mezi soudci. I zde tedy byly snahy nějakým způsobem sjednotit požadavky a celkový profil soudce, tak aby z toho vzniknul profesionální soudní úředník. Též se zde už začal také objevovat požadavek na právnické vzdělání soudce, ať už částečné, nebo úplné. I tak ale zůstaly způsoby obsazování některých soudů stejné, jako v uplynulých do V českých zemích v tomto období existovala ještě spousta dalších soudů, než které jsou zmíněny níže, ale pro účely této práce stručná ukázka postačí.¹

Je patrné, že dříve byla soudcovská profese méně závislá, jednalo se spíše o samostatnou činnost a v řešení případů soudci samostatně nalézali právo. Po provedení změn bylo žádoucí už jen to, aby soudce mechanicky aplikoval předpisy panovníka na dané případy.²

Také se skupina soudců, kteří působili u hlavních šlechtických soudů, zastávala i zemské úřady a stávala se i místodržícími. A na Moravě ještě přešla část kompetencí většího zemského soudu pod agendu moravského královského tribunálu. Historické prameny se přiklání k tomu, že v této době vykonával moravský zemský soud stavovskou moc svobodně, bez větších zásahů panovníka.³

¹ KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právnický stav a právnické profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 177 ISBN 978-7552-030-2

² KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právnický stav a právnické profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 177 ISBN 978-7552-030-2

³ KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právnický stav a právnické profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 178 ISBN 978-7552-030-2

2.1.1 Zemský soud

Byl to nejvýznamnější šlechtický soud. Bohužel toto období pro něj nebylo příliš dobré, pomalu začínal ztrácet svou suverenitu. A také ztrácel svoji zákonodárnou pravomoc, právě zde se projevovalo to, že Obnovené zřízení zemské mohl vykládat jen panovník, takže soudci mohli právo pouze aplikovat. Dříve byla také funkce soudce u zemského soudu doživotní, to se taky změnilo, nyní mandát soudce trval pouze pět let, po jejich uplynutí musel soudce úřad opustit. Pravomoc soudu byla tolik okleštěna kvůli zřizování dalších královských úřadů a také návratů soudnictví církevního. Avšak působnost v rozhodování deskových sporů soudu zůstala a nadále spadala do kompetence většího zemského soudu. Menší zemský soud měl pravomoc rozhodovat jednodušší a menší spory, a také rozhodoval ve věcech sirotků a vdov. Ale u obou soudů se jednalo o spory šlechtické.⁴

2.1.2 Komorní soud

Tento soud pocházel už z 15. století, šlo o speciální královský soud. Časem tento soud začal upadat, jako příčina tohoto úpadku je bráno ovládnutí tohoto soudu stavu. Tento soud fungoval v Praze, na Moravě žádná jeho obdoba neexistovala. Mezi jeho působnost patřilo řešení sporů mezi šlechtou, ale zase už ne spory ohledně šlechtických statků. Tento soud řídil hofmistr, potom zde působil předseda a přísedící, ti museli složit přísahu do rukou hofmistra. Na zasedání muselo být přítomno čtrnáct osob, zasedání soudu se konalo čtyřikrát do roka. Délka mandátu přísedících činila pět let a byli jmenováni samotným panovníkem.⁵

Tento soud zanikl 31. května 1783.

⁴ ADAMOVIČ, Karolína - LOJEK, Antonín: *Právníci doby osvícenské*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2014 str. 61-62 ISBN 978-80-87439-17-3

⁵ ADAMOVIČ, Karolína - LOJEK, Antonín: *Právníci doby osvícenské*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2014 str. 63 ISBN 978-80-87439-17-3

2.1.3 Městské soudy

Jednalo se o prvoinstanční soudy. Tomuto soudu předsedal purkmistr a zasedala zde městská rada, soud řešil civilní kauzy, ale i trestní kauzy. Soud se scházel nejméně čtyřikrát do roka, ale většinou to přece jenom bylo častěji. Drobnější spory ovšem řešil menší, obyčejný soud, který tvořil purkmistr a skupina radních. Tento soud pracoval podle potřeby. Pro městské soudy bylo typické rychlejší řízení a často také dohody mezi stranami, které se domlouvaly většinou na délce lhůt.

Ve městech existovaly tzv. magistráty, což byly také soudy prvoinstanční. Byly to soudy kolegiální. Po roce 1784, kdy došlo k reorganizaci magistrátu v Praze, respektive od tohoto roku Praha podléhala jen jednomu magistrátu, začala v roce 1786, probíhat reforma i v dalších městech.⁶

2.1.4 Šlechtické soudy

Zde se objevovaly jenom drobné rozdíly, jako třeba to, že se zvýšila rychlost personální obměny u šlechtických soudů. Ale zde šlo spíše o to, že někteří soudci po skončení jejich mandátu, který v té době trval pět let, potom soud opouštěli a přesouvali se do jiných funkcí.⁷ Ale v dalších ohledech je možné říct, že tento soud fungoval stejným způsobem, jako doposud.

2.1.5 Větší zemský soud

Pro tento soud bylo typické, že jeho soudci kromě klasické aplikace práva, také mohli právo nalézat, pokud k některému z případů neexistovalo vhodné použitelné ustanovení. V praxi to znamenalo, že pokud soudci nenalezli žádnou

⁶ ADAMOVÁ, Karolina - LOJEK, Antonín: *Právníci doby osvícenské*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2014 str. 64 ISBN 978-80-87439-17-3

⁷ KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právnícký stav a právnícké profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 177 ISBN 978-7552-030-2

vhodnou úpravu, rozhodli podle svého uvážení, toto rozhodnutí se pak stávalo závazným, pro další obdobné případy.⁸

Později tento soud zasáhly poměrně významné změny. Rozhodnutí tohoto soudu, v této době, ztrácí nepřezkoumatelnost a normativní závaznost. Verdikty, tohoto soudu, podléhaly ještě možnosti revize panovníka a některé musel panovník potvrdit – pokud se jednalo třeba o tresty smrti.⁹

2.1.6 Apelační soud

Tento soud byl jedním z nejvýznamnějších soudů této doby. Je známý také kvalitní judikaturou.¹⁰

Apelační soud získal pravomoc, po vydání Obnoveného zřízení zemského, zasahovat v některých věcech do řízení u vrchnostenského soudu a také částečně, ale spíše nepřímou, do práva šlechtického. Panovník považoval roli tohoto soudu za klíčovou, což dokazuje i to, že se během roku 1644 tento soud stal druhoinstančním soudem pro téměř všechny soudy – kromě šlechtických. Nakonec na něj, v roce 1651, byla přenesena i agenda hejtmanství německých lén, které bylo zrušeno. Apelační soud posuzoval i různé právní otázky, jako bylo třeba posuzování rozdíků z hlediska soukromoprávních ustanovení v Obnoveném zřízení zemském a Koldínově zákoníku. Názory, instrukce a různá posouzení tohoto soudu byla vydávána i knižně. Tyto publikace byly společností, ale i právníky respektovány, jako odborné právní názory. Lze mluvit o tom, že řada z těchto knih byla obdobou dnešních komentářů a výkladů zákonů. Publikována byla i rozhodnutí soudu.¹¹

⁸ ADAMOVÁ, K., RIEGROVÁ, B., SKŘEJPKOVÁ, P., SOUKUP, L., ŠOUSA, J.: *Dějiny českého soudnictví od počátku české státnosti do roku 1938*. Praha: LexisNexis CZ s. r. o., 2005. str. 10 ISBN 90-86920-07-0

⁹ KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právníkový stav a právnícké profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 177 ISBN 978-7552-030-2

¹⁰ ADAMOVÁ, Karolina - LOJEK, Antonín: *Právníci doby osvícenské*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2014 str. 65 ISBN 978-80-87439-17-3

¹¹ KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právníkový stav a právnícké profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 178 ISBN 978-7552-030-2

2.1.6.1 Soudci apelačního soudu

V roce 1628 přišel v platnost vídeňský reskript, vydaný Ferdinandem II., ve kterém byly upravené předpoklady, které museli splňovat soudci, fungující na tomto soudu.¹²

Personální složení apelačního soudu tedy vypadalo takto: v čele stál prezident, dále na soudě fungovalo osm doktorů práv a osm šlechticů, z nichž byli čtyři rytířského a čtyři z panského stavu. Vedle nich zde ještě působili tzv. nadpočetní radové, kteří zde figurovali v podstatě jako náhradníci, kteří by rychle mohli zastoupit někoho z hlavních členů, třeba v případě náhlého odchodu dotyčného. S povinným zastoupením měšťanů se už nepočítalo. Vedle nich ještě pomocný personál, protokolisté a sekretáři.¹³ „Zastoupení dvou soudců z pražských měst bylo nadále považováno pouze na za fakultativní.“¹⁴

2.1.6.2 Předpoklady pro výkon funkce soude apelačního soudu

Radové apelačního soudu museli složit zkoušku, která sestávala z řešení jednoho trestního a jednoho civilního případu. Avšak znalosti z oblasti římského a městského práva museli prokázat všichni radové. Z historických pramenů vyplývá, že zápis případu neprováděli sami zkoušení, ale písaři. Též není nikde uvedeno, že by některý ze zkoušených zkouškou neprošel a navíc se zdá, že i přísahu zkoušení radové, skládali hned po zkoušce, a nikoliv až při přebírání daného úřadu.¹⁵

¹² KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právnícký stav a právnícké profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 179 ISBN 978-7552-030-2

¹³ ADAMOVÁ, Karolina - LOJEK, Antonín: *Právníci doby osvícenské*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2014 str. 66 ISBN 978-80-87439-17-3

¹⁴ KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právnícký stav a právnícké profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 179 ISBN 978-7552-030-2

¹⁵ KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právnícký stav a právnícké profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 179 ISBN 978-7552-030-2

Dalšími ustanoveními, která se zabírala otázkou předpokladů a pravidel výkonu soudcovské profese byly Novelty, vydané v roce 1640 a další reformní instrukce, které výčet předpokladů doplňovaly a byly vydány v roce 1644. V Novelách bylo uvedeno, že soudcem se má přednostně stát osoba z českých zemí, avšak samotné ustanovení mluví pouze o znalostech obyčejných práv a ustanovení, nijak jinak zde tato omezující podmínka specifikována nebyla. Výslovně uvedeno zde ale bylo třeba ustanovení, že kandidát nesmí být jmenován dříve, než vykoná zkoušku, na druhou stranu se ukazuje, že praxe mohla být odlišná.¹⁶

Doplněk ve formě reformních instrukcí z roku 1644, potom požadoval také znalost češtiny i němčiny s větším důrazem na němčinu. To bylo hlavně kvůli tomu, že přednesy ze spisů se zatím česky neprováděly. Zkouška měla být nadále přístupná pouze pro doktory práv, i zde se nejspíš praxe trochu odlišovala od ustanovení, neboť se dle historických pramenů stávalo i to, že ji nakonec skládali i někteří rytíři a páni. Funkce soudce se také vylučovala s funkcí advokáta, prokurátora, či dalších souběžných povolání.¹⁷

2.1.6.3 Změny strukturálního složení soudu

Došlo i k lehké přeměně strukturálního složení soudu, kdy byl přidán post zástupce prezidenta, tato funkce byla vyhrazena nejstaršímu radovi na panské lavici. Upravena taky byla pracovní doba soudu a volné dny. Soud nepracoval o svátcích, takže například o Vánocích, Velikonocích, ale taky třeba během žní, doba žní byla určena na měsíc mezi 24. červencem a 24. srpnem.¹⁸

¹⁶ KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právníkový stav a právnícké profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 179 ISBN 978-7552-030-2

¹⁷ KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právníkový stav a právnícké profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 180 ISBN 978-7552-030-2

¹⁸ KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právníkový stav a právnícké profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 180 ISBN 978-7552-030-2

2.1.6.4 Pracovní doba soudu

Pracovní doba byla každý všední den od osmi do jedenácti dopoledne. Odpoledne bylo volno, pouze u rady soudu se očekávalo, že bude odpoledne pracovat v různých jiných komisích, jako například v místodržitelství.¹⁹

2.1.6.5 Rozhodování soudu

V pravidlech byla zakotvena i nestrannost soudu – zakázáno bylo soudcům, poskytovat právní poradenství jednotlivým stranám sporu, a také upravování podání, která už byla odeslána. Soudci se nesměli nechat korumpovat a také se zde objevovala povinnost zachovat mlčenlivost.

K tomu aby mohlo být přijato konečné rozhodnutí, bylo třeba, aby se vůči němu pozitivně vyslovilo alespoň devět přítomných. V případě rovnosti hlasů, byl potom stěžejní hlas prezidenta. Do některých složitějších a sporných případů vstupoval panovník tak, že si nechal sepsat a poslat vyjádření obou stran spolu s právním názorem prezidenta soudu.

Instrukce také obsahovala výčet právních předpisů, které museli mít radové k dispozici a podle kterých měli tedy rozhodovat. Mimo jiné sem patřilo Obnovené zřízení zemské, Práva městská Království českého, Deklaratoria a Novely, právo saské a ještě spousta další známých, ale nespecifikovaných dobových právních předpisů. V této době už byl počet členů soudu vyšší, než v uplynulých dobách, ale i tak se Leopold I. rozhodl jejich řady rozšířit ještě o další dva členy. Jednalo se o neplacené členy soudu a spolu s prezidentem a ostatními členy se jejich celkový počet vyšplhal až na devatenáct osob. V takovém složení soud fungoval až do roku 1783, který potom přinesl výraznější změny. Na postu prezidenta apelačního soudu v Praze, se vystřídal řada

¹⁹ KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právní stav a právní profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 180 ISBN 978-7552-030-2

zajímavých osobností, některé se uplatňovaly v oblasti práva, jiné byly známé a uznávané i v jiných, než jen právních, oblastech. Jednou z nejmóvraznějších osobností zde byl František Karel hrabě Kolovrat, který se posléze stal i moravským zemským hejtmanem.

Patrimoniální a městské soudnictví bylo v 17. století, pod vlivem apelačního soudu. Kromě toho měly na patrimoniální soudnictví, po vydání Obnoveného zřízení zemského, také vliv vrchnostenské úřady.²⁰

V roce 1707 vydal Josef I. trestní zákoník, jehož hlavním úkolem bylo uspořádat roztržštěnou úpravu trestního práva. „Zákoník upravoval složení trestních soudů, soudcům předepisoval jeho znalost, požadoval na nich bezúhonnost, a před nastoupením do úřadu složení přísahy.“²¹ Kromě toho na soudě musel fungovat i právnícky vzdělaný písař, a také kat. Vzhledem k tomu, že ne vždy byl pro každý soud k dispozici nějaký kat, který by pracoval pouze tam, zákon samozřejmě umožňoval, za úplatu „vypůjčit“ kata u nejbližšího hrdelního soudu. Takže pokud neměl soud k dispozici vlastního kata, řešilo se takovýmto způsobem. Pokud by soudy nerespektovaly zákoník, mohli být i zbaveny legitimace vykonávat hrdelní právo.²²

2.1.6.6 Reforma apelačních soudů

Později, během dvou let (1782 až 1783), došlo k transformaci pražského a brněnského apelačního soudu na všeobecné apelační soudy. Tyto soudy se tedy staly pouze druhoinstančními soudy, nadále řešili občanské i trestní věci. Personální složení tak markantní změny nepostihly, počet radů se zvýšil až na dvaadvacet lidí a došlo k úpravě dělení do lavic a hlasování. Zde se totiž upustilo od dělení dle stavovské příslušnosti. Začalo se přihlížet k délce služby

²⁰ KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právníký stav a právníký profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 180-181 ISBN 978-7552-030-2

²¹ KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právníký stav a právníký profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 181 ISBN 978-7552-030-2

²² KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právníký stav a právníký profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 181 ISBN 978-7552-030-2

jednotlivých radů a také nutno podotknout, že soudci už nemuseli být pouze katolíky a ani nositeli českého inkolátu. Z historických pramenů vyplývá i to, že tito soudci, vedle své práce na soudu, také třeba prováděli kontroly u nižších soudů. Také se věnovali zkoušení a jmenování nových soudců a advokátů.

Stát i nadále velmi zasahoval do trestního soudnictví, což nakonec vyvrcholilo k velkému rušení městských hrdelních soudů. Pravomoc rozhodovat v trestních věcech, tak nakonec zůstala jenom čtyřem soudům v Praze, soudu v Chebu a dalším městům, z nichž většina byla krajskými městy a celkově jich bylo čtyřadvacet. Na těchto soudech potom pracovali radní, kteří prokázali znalost hrdelního práva a na každém soudě musel být také písař a i on musel u apelačního soudu složit odbornou zkoušku.²³

Apelační soudy byly od 30. dubna 1850 nahrazeny vrchními zemskými soudy v Brně a v Praze.²⁴

2.2 Advokáti a prokurátoři

Tyto pojmy, v této době, představuje Obnovené zřízení zemské, které však v části o prokurátorech mluví i o advokátech. Starší úpravy těchto povolání zřejmě nedělaly mezi těmito dvěma pojmy žádné rozdíly. Označení advokát začalo převažovat až později, až v tom smyslu, v jakém tento pojem používáme my, převážil. Původně byl zástupce strany před soudem označován jako řečník. Avšak tento institut nebyl ještě dobře právně ošetřen, v zemském právu se původně skoro nevyskytoval, upravovalo ho především městské právo.²⁵

²³ KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právní stav a právní profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 181-182 ISBN 978-7552-030-2

²⁴ SCHELLEOVÁ, I., SHELLE, K. a kol.: *Soudnictví (historie, současnost a perspektivy)*. 1. vydání. Praha: EUROLEX, 2004. str. 53 ISBN 80-86432-65-3

²⁵ BALÍK, Stanislav. *Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie*. Plzeň: Vydavatelství Západočeské univerzity, 2016. str. 19-20 ISBN 80-7082-398-4

Období absolutismu ovšem nebylo pro rozvoj advokacie úplně ideální, a to už z důvodu toho, že zde fungoval princip numerus clausus, což znamenalo, že počet advokátů a prokurátorů byl omezen. V důsledku toho nebyl počet advokátů příliš vysoký.²⁶ Vypadalo to kupříkladu tak, že třeba v Praze v této době smělo působit pouze dvanáct advokátů a nejvýše osmnáct prokurátorů. Což je v porovnání s dnešním počtem advokátů absolutní minimum. A neexistovali ani advokátní koncipienti, jak je známe dnes.²⁷

Co se týká řízení, objevoval se tu nový trend, kdy se řízení vedlo spíše písemně. Takže se řečnická část, před soudem, z náplně práce tehdejších prokurátorů vytratila a důležitějším se stalo správné zpracování spisu.

„Každé podání muselo být po roce 1640/1650 podepsáno přísežným advokátem či prokurátorem.“²⁸

2.2.1 Předpoklady pro výkon funkce advokáta a prokurátora

Původně nebyly podmínky, pro zastupování před soudem, kladeny žádným právním předpisem.²⁹

V roce 1579 završil vývoj městského práva předpis Práva městská království Českého a markrabství Moravského, na jehož vzniku se z velké části podílel Pavel Kristian z Koldína. I tato právní památka je důkazem pro to, že ve městech a především v městském právu se úprava zabývala výkonem advokátského povolání víc než zemská. Toto nařízení vyžadovalo, aby řečníkem byl poctivý člověk, který je schopný a ochotný hájit zájem strany, kterou bude zastupovat. Řečníkem se nemohla stát žena. Předpis dále upravoval také to, jaké jsou povinnosti řečníka a jak se má před soudem chovat. Například, že řečník

²⁶ BALÍK, S. a kol.: *Dějiny advokacie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Česká advokátní komora, Národní galerie v Praze. 2009, str. 60 ISBN 978-80-7035-427-8

²⁷ BALÍK, S. a kol.: *Dějiny advokacie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Česká advokátní komora, Národní galerie v Praze. 2009, str. 67 ISBN 978-80-7035-427-8

²⁸ KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právnícký stav a právnícké profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 184 ISBN 978-7552-030-2

²⁹ BALÍK, Stanislav. *Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie*. Plzeň: Vydavatelství Západočeské univerzity, 2016. str. 19 ISBN 80-7082-398-4

mohl zastupovat jen jednu stranu, pokud by radil i druhé straně hrozil mu, dokonce, i hrdelní trest. Samozřejmostí byla také úcta, jak ke straně, kterou zastupoval, tak také k soudu.³⁰

Další ucelenou úpravou tohoto povolání bylo Usnesení generálního sněmu z roku 1615. Toto usnesení určilo dvacet pět konkrétních řečníků, kterým bylo dovoleno pokračovat ve výkonu této profese, také upravilo postup pro přijímání dalších uchazečů. Přijímání probíhalo v plénu zemského soudu, zapisováno bylo do deklaratorských desek. Stanovena byla taky sankce pro ty, kteří by provozovali řečnictví neoprávněně, pokud by se tak stalo, o výši trestu rozhodoval soud, u kterého se dotyčný takového deliktu dopustil. Řečníkům byly také určeny stavovské povinnosti a pravidla pro přiznávání odměn a určování jejich výše.³¹ Mezi lety 1640 a 1650 byla určitá ustanovení zemských zřízení doplněna o určitá ustanovení Deklaratorií a Novel. Původně bylo ve zřízeních slíbeno povolení práce advokáta všem zájemcům, tato úprava byla však výhradou panovníka nepovolit výkon práce advokáta všem zájemcům. Pravomoc panovníka zde byla realizována tak, že dotyčného buď připustil, nebo nepřipustil k povinné přísaze. Samozřejmě, pokud dotčený připuštěný nebyl, nemohl složit přísahu a bez ní se nemohl stát advokátem. Jinak zde mnoho dalších omezení nebylo a na Moravě se mohli advokátem stát i lidé, kteří nepatřili k šlechtickému stavu.³²

Dekret ze 14. 12. 1652 hovoří o dvanácti advokátech a šesti prokurátorech ve Vídni, potom také o dvanácti graduovaných advokátech a osmnácti graduovaných prokurátorech, kteří byli připuštěni k výkonu těchto povolání v Českém království, konkrétně u pražských soudů, které měly celozemskou příslušnost.³³

22. 12. 1654 vyšel v platnost další dekret, ve kterém se psalo o dvanácti advokátech pro Moravu. Polovina, tedy šest z nich, mělo vykonávat advokátní

³⁰ BALÍK, Stanislav. *Advokacie včera a dnes, 1. vydání*. Pelhřimov: Vydavatelství 999, 2000 str. 15-16 ISBN 80-902627-7-5

³¹ BALÍK, Stanislav. *Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie*. Plzeň: Vydavatelství Západočeské univerzity, 2016. str. 21 ISBN 80-7082-398-4

³² KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právnícký stav a právnícké profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 184 ISBN 978-7552-030-2

³³ KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právnícký stav a právnícké profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 185 ISBN 978-7552-030-2

praxi česky, druhá polovina potom německy. Aby se zájemce mohl stát advokátem, musel vykonat zkoušku před komisí apelačního soudu a úřadu desk zemských.³⁴

Advokacii upravoval i Josefínský soudní řád z roku 1781. Toto nařízení stanovovalo jako předpoklad pro výkon advokacie i doktorát, na venkově však často stačilo osvědčení z fakulty, kde byl dotýčný přezkoušen, aby prokázal svou znalost práv. Každý zájemce o profesi advokáta také musel absolvovat praxi, jejíž délku už předpis nespécifikoval a posléze složit zkoušku před apelačním soudem. Požadavky byly více zkonkretizované až v roce 1800 a první polovině 19. století, kdy byl jasně vydán požadavek na doktorát, nutnost splnit dvouletou praxi. Těsně po roce 1800, že až na výjimky, nebude možnost vykonávat advokátní zkoušky, šlo především o regulaci počtu advokátů. Možnost hlásit se k profesi advokáta bylo možné až po roce 1821.³⁵

Později se začaly objevovat další myšlenky o změnách předpokladů pro výkon advokátní činnosti až potom dvorským dekretem číslo 408/1800 sb. z. s. byla potvrzena podmínka doktorátu a zakořeněna dvouletá praxe.³⁶

2.2.1.1 Předpoklady u specifických skupin obyvatel

Židé se mohli o post advokáta ucházet až od 28. 11. 1790, avšak doktorát mohli získat jenom z civilního práva.³⁷

³⁴ KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právnícký stav a právnícké profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 185 ISBN 978-7552-030-2

³⁵ BALÍK, Stanislav. *Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie*. Plzeň: Vydavatelství Západočeské univerzity, 2016. str. 23-24 ISBN 80-7082-398-4

³⁶ KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právnícký stav a právnícké profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 186 ISBN 978-7552-030-2

³⁷ KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právnícký stav a právnícké profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 185 ISBN 978-7552-030-2

2.2.2 Zastupování před soudem

Dříve se mohli občané před soudem nechat zastoupit tzv. řečníky, jejichž náplní práce bylo především poskytovat právní rady straně, která si je najala. Povolání řečníka bylo upraveno nejvíce v městském právu. Řečníkem, dle této úpravy mohl být pouze bezúhonný muž. Jeho hlavními povinnostmi bylo zachovávat úctu vůči soudům, svědkům i protistraně, nesměl protahovat spory, byli odpovědní za škodu, kterou by způsobili klientovi, ve sporu mohli zastupovat pouze jednu stranu, podvojně zastoupení nebylo povolené, a tak dále. Za některé činy hrozily řečníkům dokonce i hrdelní tresty. V roce 1547 byla nakonec zavedena řečnická přísaha.³⁸

V těchto dobách se běžně zřizovalo soudní zastoupení i pro odvolací řízení, nebo věci exekuční. Dokonce nebyl problém si zřídit i vícero zástupců, avšak zde bylo třeba upřesnit, jakým způsobem spolu budou všichni tito vybraní zástupci spolupracovat. Pokud si strana tedy sehnala nějakého zástupce, kromě trestního řízení, se sama k soudnímu líčení dostavit nemusela, stačilo, že se dostavil její zástupce. Mezi advokátem a prokurátorem, nebyl z pohledu soudu, při zastupování jednotlivých stran, žádný rozdíl – na oba dva bylo pohlíženo jako na zástupce před soudem a plnomocníka strany. Oba tedy měli před soudem stejné postavení. A také mu oba stejně kázeňsky podléhaly a v případě provinění mohli od soudu dostat sankci. K nejvyšším trestům, z jejich profesního hlediska, beze sporu patřilo odejmutí práva k výkonu jejich povolání, které mohlo být dočasné, nebo i trvalé, v případě vážného provinění.³⁹

2.2.2.1 Právní zástupci u městských soudů

Během roku 1676 panovník ustanovil, že městské soudy musí mít tři nebo čtyři právní zástupce. Kandidáty mohly navrhnout i městské orgány, ale jejich konečný

³⁸ BALÍK, Stanislav. *Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie*. Plzeň: Vydavatelství Západočeské univerzity, 2016. str. 20-21 ISBN 80-7082-398-4

³⁹ KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právní stav a právní profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 184 ISBN 978-7552-030-2

výběr, měl na starosti apelační soud, u kterého skládaly zkoušky a který je bral do přísahy, a to přibližně od 7. 12. 1734. Za výkon jejich práce jim, apelační soud, vyměřoval odměnu.⁴⁰

Počet právních zástupců pro městské soudy v Praze byl upraven po roce 1733, pro Prahu existovalo i jedno specifikum a to bylo to, že pokud jeden kandidát vykonal zkoušku a složil přísahu u jednoho městského soudu v Praze, mohl se o místo ucházet i u dalších pražských městských soudů.⁴¹

2.2.2.2 Přidělování právních zástupců

Poddaným, kteří se dostali do sporu s vlastní vrchností, přiděloval právní zástupce stát z řad adjunktů fiskálního úřadu. Historické prameny uvádí, že podobná myšlenka se objevila už kolem roku 1659 na Moravě, takže nešlo o úplně novou myšlenku, ale samozřejmě se postupem času měnila a vyvíjela, i když praxe zastupování poddaných adjunkty fiskálního úřadu se udržela při životě až do roku 1848.⁴²

2.2.3 Zpracování spisu

Jedním z největších rozdílů mezi advokáty a prokurátory byl třeba ten, že pokud spis vypracovával advokát, musel ho zpracovat on sám, nebylo možné, aby ho zpracoval klient, nebo nějaká třetí osoba a advokát se pod to jenom podepsal. Kdežto u prokurátorů tohle původně vůbec nevadilo, změna zde nastala až s vydáním Novel a Deklaratorií, která potom, v tomto ohledu, ustanovila pro spisy sepsané u prokurátora, stejné pravidlo, jako pro spisy sepsané u advokáta – tj.

⁴⁰ KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právní stav a právní profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 185 ISBN 978-7552-030-2

⁴¹ KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právní stav a právní profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 185 ISBN 978-7552-030-2

⁴² KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právní stav a právní profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 185 ISBN 978-7552-030-2+

prokurátor musel listinu sepsat sám, už nebylo možné, aby se jen podepsal pod spis, který by vypracovala jiná osoba. Za porušení tohoto předpisu by, samozřejmě, následovala sankce.⁴³

2.3 Notáři

Do počátku osmdesátých let 18. století neexistuje příliš mnoho zmínek o notářích a jejich působení v českých zemích. Nic o tomto povolání nenacházíme ani v Obnoveném řízení zemském, Deklaratoriích či Novelách. O notářích se zmiňují pouze někteří advokáti a prokurátoři. Za právní památku, která hovoří o notariátu, je považována stručná konstituce císaře Maxmiliána z 8. 10. 1512.⁴⁴ Její působnost i na české země dodatečně rozšířil Ferdinand I. Sestavením ustanovení této úpravy byli pověřeni Ambrosius Dietrich, který v té době vykonával funkci protonotáře, také Bernard Kühorn a Georg Maspach. Tento řád byl napsán původně v němčině, ale na pokyn panovníka byl přeložen ještě do latiny. Takže byl nakonec vydán ve dvou verzích – latinsky a německy.⁴⁵ Bohužel tato publikace vůbec neřešila poměr mezi právem předbělohorským a pobělohorským, proto nezbyvá, než ji brát s rezervou.⁴⁶ Bohužel v následujících několika právních předpisech včetně Obnoveného zřízení zemského z roku 1627, nebylo notářství upraveno. Tyto právní akty popisovaly práci advokátů, soudců, a dalších úředníků, ale notářství se, bohužel, úspěšně vyhnuly. Toto způsobilo úpadek notářství, které v této době velmi ztratilo na popularitě.⁴⁷

O změnu se pokusil až Karel VI., který vydal v roce 1725 dekret upravující notářství. Karel VI. se tímto nařízením snažil nejen zkvalitnit notářské

⁴³ KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právní stav a právní profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 184 ISBN 978-7552-030-2

⁴⁴ KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právní stav a právní profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 186 ISBN 978-7552-030-2

⁴⁵ BALÍK, Stanislav. *Dějiny notářství v českých zemích*. Praha: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií v Praze, 2014 str. 49-50 ISBN 978-80-260-5768-0 a ISBN 978-80-7035-545-9

⁴⁶ KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právní stav a právní profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 186 ISBN 978-7552-030-2

⁴⁷ KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právní stav a právní profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 186 ISBN 978-7552-030-2

služby, ale také zamezit pokoutnictví a získat tak vícero legálních notářů. Faktem ale je, že se notářství nevzpamatovalo tak rychle, jak doufal, takže i nadále v českých zemích fungovalo poměrně málo notářů.⁴⁸ Takže i po vydání této kodifikace se příliš nezměnilo a české notářství, na rozdíl od notářství v některých jiných evropských zemích, které se naopak rozvíjelo, spíš zaostávalo a nakonec tomuto institutu začalo hrozit, že by mohl zaniknout úplně.

V historických pramenech se o notářích objevují různé věci, třeba i to že notáři vyslýchali v soudním řízení svědky. Bohužel se už nedozvídáme, jestli to mělo být před soudy světskými nebo církevními. Z právních předpisů, které se věnovaly výkonu notariátu, vyplývají pro notáře různá omezení, jakože třeba nesměli užívat nezvyklé zkratky, zhotovovat instrument ve vlastní záležitost a taky nesměli pořizovat instrumenty v noci.

2.3.1 Předpoklady pro výkon práce notáře

Od vydání stručné konstituce císaře Maxmiliána v roce 1512, už se notářem nemohla stát osoba, která by nebyla odborně způsobilá. Budoucí notář také musel být bezúhonný a i jinak způsobilý pro výkon této funkce. V ustanovení byl vypsán negativní výčet těch, kteří se notářem tedy stát nemohli. Například to byli osoby nesvobodné, nevěřící, nebo ty, které přišly o čest, případně byl-li na ně uvalen císařský acht, nebo říšský acht nebo osoba, která nebyla způsobilá svědčit.⁴⁹

V roce 1548 došlo k doplnění této úpravy ediktem Karla V., dle kterého notáři nadále nesměli zastupovat u soudu ty strany, u kterých byly před tím činní jako notáři, v té samé věci. Tento notářský řád nebyl sice ideální, ale celkově nebyl sestaven nijak špatně, avšak faktickému úpadku notářství, ani poměrně kvalitní úprava tohoto institutu, nezabránila. Takže notářství se během předbělohorské doby dostávalo do krize.

⁴⁸ BALÍK, Stanislav. *Dějiny notářství v českých zemích*. Praha: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií v Praze, 2014 str. 56 ISBN 978-80-260-5768-0 a ISBN 978-80-7035-545-9

⁴⁹ BALÍK, Stanislav. *Dějiny notářství v českých zemích*. Praha: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií v Praze, 2014 str. 51 ISBN 978-80-260-5768-0 a ISBN 978-80-7035-545-9

Další právní úpravou, která též stanovovala podmínky pro výkon notářství, byl již výše zmiňovaný, dekret Karla VI. z roku 1725. Tento dekret hlásal, že se uchazeči o notářskou profesi musí podrobit zkoušce. Odůvodněním bylo to, že někteří notáři byli údajně tak nezkušení, že nezvládali sestavit ani jednoduchou smlouvu, nebo nevěděli, jak sepsat testament a podobně. Karel VI. tedy začal vyžadovat prostřednictvím této úpravy větší profesionalitu notářů. Notáři také k výkonu své profese potřebovali souhlas panovníka, toto nařízení se vztahovalo i na tzv. papežské notáře. Těm byla jejich notářská funkce, po vydání tohoto dekretu pozastavena funkce, dokud si souhlas panovníka neobstarali.⁵⁰

2.3.2 Náplň práce notáře od začátku 16. století

Podle pokynů v notářském řádu Maxmiliána z roku 1512 musel každý notář vést o své agendě podrobné záznamy. Největší náplní práce notáře bylo sepisování veřejných listin, jejichž kopie si musel archivovat. Klienti notáře museli být seznámeni s obsahem každé listiny, kterou u něj nechávali vyhotovit a notář do ní, samozřejmě, bez jejich souhlasu už nic dalšího dopisovat nesměl. Také nesměl pracovat v noci, nebo na odlehlých místech, výjimkou snad mohly být neodkladné naléhavé případy. Řád se také věnoval sepisováním testamentů, kde museli notáři dodržovat předepsanou formu a další zákonem stanovené podmínky, pro platnost testamentu. Například, kolik je potřeba svědků, kolik druhů testamentů lze použít a také třeba jak postupovat v případě, že je zůstavitel nevidomý.⁵¹

2.3.2.1 Náplň práce notáře na konci 18. století

⁵⁰ BALÍK, Stanislav. *Dějiny notářství v českých zemích*. Praha: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií v Praze, 2014 str. 56 ISBN 978-80-260-5768-0 a ISBN 978-80-7035-545-9

⁵¹ BALÍK, Stanislav. *Dějiny notářství v českých zemích*. Praha: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií v Praze, 2014 str. 51,55 ISBN 978-80-260-5768-0 a ISBN 978-80-7035-545-9

V této době se notáři mohli zabývat pouze veřejnými listinami a těmi byly, podle Josefinského soudního řádu, jen směnečné protesty. Takže notáři sice mohli, u směnečných a obchodních soudů, i zastupovat, ale i tak šlo o strašně málo pravomocí pro toto povolání, protože zbytek listinné agendy byla snaha rozdělit mezi patrimoniální úřady a advokáty. Pokud notář někoho zastupoval u soudu, tak se na něj samozřejmě vztahovaly předpisy o advokacii.

V roce 1788 přestal o zřizování notářských úřadů rozhodovat panovník a převedl tuto pravomoc na gubernia. Pokud někdo projevoval zájem, stát se notářem, právě zde skládal přísahu a volil si diplom a pečeť. Notáři původně neměli určenou působnost, mohli tedy působit, v jaké zemi chtěli, takže možnost byla později změněna a notáři tak potom mohli působit pouze v zemi, ve které byli ustanoveni.⁵²

2.3.3 Perspektiva notariátu ke konci 18. století

Ke konci 18. století se chystala velká reorganizace soudnictví a v této době hrozilo, že vláda nebude mít snahu zachovat notářství jako samostatnou profesi, ale že podpoří jenom profesi advokátskou, přičemž bude mít advokát i ty pravomoci, které by jinak měl notář. A celkově i v té době už notář, v podstatě nezastával tolik věcí.⁵³

Za Josefa II. to též nebylo pro notářství o moc lepší, na rozdíl od advokacie, u které se v tomto období upustilo i od principu numerus clausus, notářství bylo upozaděno a mělo velmi okleštěnou agendu. A Josefinský Obecný řád soudní z roku 1781 okleštil notářství ještě víc, takže agenda notáře nakonec zahrnovala pouze veřejné listiny.⁵⁴

⁵² KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právníkový stav a právníkové profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 187 ISBN 978-7552-030-2

⁵³ KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právníkový stav a právníkové profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 186 ISBN 978-7552-030-2

⁵⁴ BALÍK, Stanislav. *Dějiny notářství v českých zemích*. Praha: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií v Praze, 2014 str. 56 ISBN 978-80-260-5768-0 a ISBN 978-80-7035-545-9

Rozšířit pravomoci notářů se podařilo až Patentem z 9. dubna 1782, i když je také pravda, že zde nebylo primárním cílem pozvednout notářství. Tento patent přidal notářům možnost zastupování před soudem ve věcech obchodních a také směnečných sporech. Opravdovým cílem tohoto ustanovení bylo spíše přiblížení notariátu k advokacii, protože se dále počítalo se začleněním notářů do advokacie a spojení takhle těchto dvou profesí. V tomto duchu se tedy nesla i další úprava ve dvorských dekretch z roku 1788, která platila pro Tyrolsko, Vorarlbersko a Přímoří. Zde bylo přímo napsáno, že stávající notáři budou trpěni pouze do jejich smrti a tedy ukončení jejich notářské praxe. Takže lze hovořit o tom, že situace na konci 18. století se nesla spíš v duchu eliminace notářství a včlenění jeho agendy pod advokacii.⁵⁵ Ale jak se nakonec ukázalo i přes tehdejší nepřízeň zákonodárců se institut notářství dokázal přenést a během dalších století se neztratit, naopak se vyvíjet až do dnešní podoby.

2.3.4 Právní úprava notářství od roku 1849

Notářský řád, který skutečně upravoval postavení notářů, byl ale vydán až v roce 1849. K vytvoření této nové úpravy dopomohlo i zrušení patrimoniálních úřadu a také nová úprava advokacie, která tyto dvě profese od sebe odtrhla. Nutno podotknout, že už před vydáním tohoto ustanovení bylo na advokacii a notářství pohlíženo jako na dvě neslučitelné funkce, ale na druhou stranu jsou historicky doložené osoby, které měly zastávat obě funkce najednou, takže je nakonec otázka, jak moc bylo k této zásadě přihlíženo a jak moc se potom od ní různila praxe.⁵⁶

2.4. Královská prokuratura

⁵⁵ BALÍK, Stanislav. *Dějiny notářství v českých zemích*. Praha: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií v Praze, 2014 str. 56 ISBN 978-80-260-5768-0 a ISBN 978-80-7035-545-9

⁵⁶ KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právníkový stav a právníkové profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 187 ISBN 978-7552-030-2

Institut královské prokuratury jako takový vznikl už v roce 1453, kdy byl, jako první královský prokurátor, jmenován Jan starší z Rabštejna.

2.4.1 Předpoklady pro výkon funkce královského prokurátora

V době před Bílou horou mohli úřad zastávat pouze rytíři. Po roce 1527 královský prokurátor podléhal, kromě panovníka, také české komoře, které podléhal i ve více záležitostech, než panovníkovi. A tato komora také vydávala instrukce, které pro něj byly závazné. Komora také požadovala, aby si u některých důležitých právních úkonů musel vždy vyžádat zmocnění komory. Panovníkovi zůstala pravomoc prokurátora jmenovat, či odvolat, stanovovat mu výši platu, případně mu vydávat služební instrukce, ale i udílet přímé příkazy, nebo příkazy nepřímé, prostřednictvím české komory. Královský prokurátor v této době nemusel mít právnické vzdělání, ale vzhledem k tomu, že po něm mohl panovník požadovat třeba i právní rady, určitě bylo třeba, aby se v právu dobře orientoval. Opravdové právnické vzdělání však měl snad jenom Jindřich z Písnice, který byl absolventem univerzity v Ingolstandtu a ve Vídni.⁵⁷

Je zajímavé, že se někteří prokurátoři, poměrně aktivně, angažovali v zákonodárství, i přes to, že tedy žádné právnické vzdělání neměli. Někteří se na sepisování nových nařízení přímo podíleli, jiní zase, například, zasedali v komisích, které sepisování a přijímání zákonů korigovali. Kromě toho byli taky někdy pověřováni úkoly v oblasti diplomacie. Královský prokurátor byl také podle zákona členem dvorského soudu a kromě tohoto soudu, také pravidelně zasedal u komorního soudu. Ale pokud v nějakém řízení před těmito soudy někoho zastupoval, tak potom, samozřejmě, v tomto konkrétním případě, se soudci rozhodovat nemohl.⁵⁸

⁵⁷ KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právnický stav a právnické profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 167 ISBN 978-7552-030-2

⁵⁸ KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právnický stav a právnické profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 168 ISBN 978-7552-030-2

2.4.2 Náplň práce královského prokurátora

Královský prokurátor měl za úkol zastupovat panovníka a to v soudních věcech, ale i mimosoudních věcech, které měly majetkovou povahu. Také prováděl různé procesní úkony včetně podávání žalob, vedení svědků, skládat některé přísahy a tak dále. Kromě panovníka také mohl zastupovat kláštery, jejichž zakladatelem byl panovník. Působnost měl královský prokurátor vymezenou místně, omezovala se na Čechy, Cheb a okolí, Loketsko a Kladsko. Jinak měl i prokurátor právo nechat se zastupovat, ale podle všeho toho žádný z nich moc nevyužíval. Královský prokurátor byl pro krále velmi výhodným, méně vhodným byl ale pro šlechtu, protože i tento úřad upevňoval královskou moc na úkor šlechty. A přesně toto byl potom důvod, proč zemský sněm dokonce požadoval zrušení tohoto úřadu v roce 1471. Ještě v této době byly považovány za hlavní náplň práce královského prokurátora odúmrti.⁵⁹ Toto bylo změněno až v roce 1497, protože v tomto roce bylo odúmrtí právo krále minimalizováno. Královskému prokurátorovi tedy příslušela určitá výše ročního platu. Plat byl složen z 120ti kop českých grošů, k tomu dostal ještě 6 džberů s kapry a 2 polouvozí, což je necelých 1500 litrů vína. Takže se jeho plat skládal jak z peněžní odměny, tak z naturálií.⁶⁰

Také došlo ke změnám náplni práce. Královský prokurátor i nadále zastupoval panovníka v majetkových sporech, kde se často jednalo o výběr cel a mýtného, ale také třeba o protizákonné omezování královského zboží, ale i královských lidí, také se týkaly protizákonného prodeje některých statků, nebo i problémů v souvislosti s ročními platy. Kromě toho také vymáhal léna, která měla Koruně připadnout třeba z dědictví, pokud neexistoval žádný dědic, a tak dále. Jeho pravomocí bylo také vymáhání majetků po osobách, které dostaly hrdelní trest a jejich majetek měl tedy propadnout Koruně, případně i vymáhání různých pokut, udělených soudem a konfiskací majetku.⁶¹

⁵⁹ KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právníkový stav a právníkové profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 166 ISBN 978-7552-030-2

⁶⁰ KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právníkový stav a právníkové profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 166-167 ISBN 978-7552-030-2

⁶¹ KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právníkový stav a právníkové profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 167 ISBN 978-7552-030-2

I po vydání Vladislavského zemského zřízení v roce 1500, byl tento úřad stále zeměpanským, i přes to že dle nařízení musel nyní skládat přísahu i do rukou některých šlechticů.⁶²

2.4.2.1 Zvláštní prokurátor

Od roku 1621 zde působil zvláštní prokurátor, který měl za úkol vést trestní řízení vůči stavům, byl to tzv. procurator et accusator regius. První, kdo tento úřad vykonával, byl rytíř Přibík Jeníšek z Újezda. On i další jeho nástupci také zasedali v komisích, které řešily, a samozřejmě, i postihovali další zločiny proti panovníkovi a církvi. Jednalo se například o komisi revizní, konfiskační a tak dále.⁶³

2.4.3 Struktura úřadu

Na úřadu královského prokurátorství působil tedy královský prokurátor, kterému pomáhali dva pomocníci, tehdy se jim říkalo adjunkti. Během 17. století se však jejich počet zdvojnásobil. Prokurátor také dostal k ruce písaře. Od poloviny 17. století přibyli na úřadě dva koncipisté, jeden byl český, druhý byl německý. Další změnou v tomto období byl kancelista, který vykonával různé administrativní úkoly, včetně toho, že přebral i funkci písaře. I k němu se později přidal druhý kancelista, takže stejně jako koncipisté byli dva – jeden český a jeden německý. V 18. století přibyl na úřad i kancelářský akceista, jednalo se původně neplacenou funkci. Z hlediska hierarchie úřadu šlo o nejnižší funkci. Královský prokurátor a adjunktové byli jmenováni panovníkem, ale vyjadřovala se k němu, na příklad, i dvorská kancelář, dvorská kancelář a místodržitelé. Před rokem 1719 jmenovala další úředníky česká komora, které v jejich výběru spolupracovala s prokurátorem. Po roce 1719 také, ale potřebovali k tomu i souhlas panovníka. I sem stále zasahoval princip rozdělení společnosti na stavy – královskými

⁶² KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právníkový stav a právníkové profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 167 ISBN 978-7552-030-2

⁶³ KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právníkový stav a právníkové profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 193 ISBN 978-7552-030-2

prokurátory se stávali rytíři a adjunkty byli měšťané. A mezi úředníky královského prokurátorství se stále častěji objevovali také lidé s formálním právním vzděláním a dokonce se zde objevilo i několik profesorů z pražské univerzity. I to bylo důvodem, proč byli tito úředníci častěji zvaní i ke kodifikačním pracím. U běžných úředníků se však stále považovala za přínosnou kancelářská praxe, jistá míra vzdělanosti rozhodně také, ale nevyžadovalo se vzdělání právnické.⁶⁴

2.4.5 Reformy královské prokuratury

2.4.5.1 Změny po nástupu Habsburků

Za Habsburků se jednou z nejčastějších činností prokurátora stalo stíhání neplnění berních povinností, nebo i třeba falšování berních příznání. Také se hodně věnoval sporům, ve který se řešila lichva či nějaké podvody. Několikrát, během 16. století také figuroval jako žalobce ve věcech urážky majestátu a v 17. století také mohl podávat žaloby, jménem panovníka, v případě některých těžkých zločinů, jako byla třeba vražda.⁶⁵

V roce 1610 však bylo přijato usnesení, které hlásalo, že každý by měl sám podávat podnět k soudu, pokud se cítí v nějaké věci poškozený a ne aby to dělal prokurátor. Tohle, konec konců, vyplynulo z negativního postoje sněmů vůči královskému prokurátorovi, který se častěji vměšoval do agendy šlechtických soudů.⁶⁶ Královskému prokurátorovi v době vlády rodu Habsburků také náležela ochrana královských svobodníků, případně i jejich zastupování před soudem, ale na druhou stranu měl také vymáhat jejich povinnosti. Také plnil funkci ochránce poddaných proti vrchnosti, z jejíž strany by byli utiskováni, dokonce měl na práci

⁶⁴ KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právníkový stav a právnické profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 192 ISBN 978-7552-030-2

⁶⁵ KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právníkový stav a právnické profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 168 ISBN 978-7552-030-2

⁶⁶ KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právníkový stav a právnické profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 168 ISBN 978-7552-030-2

i ochranu Židů⁶⁷, protože ti byli pod královskou ochranou a tedy to bylo chápáno tak, že pokud někdo zaútočil na Židy, bylo to bráno, jako by zaútočil na královský majetek.

Ačkoliv královský prokurátor působil pouze v Čechách a jejich vedlejších krajích, zasahoval, v 16. století, i do některých věcí v Lužici a Slezsku. Zde byly předmětem sporu hlavně lenní statky. V Co se týká Moravy, prameny se zmiňují o tom, že zde existuje v 16. století úřad prokurátora pro Markrabství moravské. Avšak se nejedná o období funkce prokurátora v Čechách.

Od poloviny 16. století, měl prokurátor k ruce i několik asistentů. Říkalo se jim podprokurátoři nebo prokurátoři k vedení pří. Vůči prokurátorovi byli samozřejmě na pozici podřízených a většina z nich pocházela z řad nižší šlechty. I tak jim ale různé úkoly nemusel zadávat jenom samotný prokurátor, ale také panovník nebo česká komora.⁶⁸

2.4.5.2 Změny po vydání Obnoveného zřízení zemského

Pro královského prokurátora přineslo změnu Obnovené zřízení zemské, které stanovilo třeba to, že pokud neexistuje nějaký soukromý žalobce, v určitém případě, potom jeho úlohu převezme právě královský prokurátor. A od roku 1630 bylo také úkolem královského prokurátora, dohlížet na to, aby byly veřejné zločiny řešeny.⁶⁹ Tato žalobní povinnost byla v dalších úpravách většinou rozšiřována a vyzdvihována jako nutnost. Ovšem pokud chtěl královský prokurátor zahájit trestní stíhání, musel si vyžádat zmocnění od české komory. To byla jedna z věcí, která celý proces komplikovala a v podstatě tak stále udržovala prokurátora ve dvojí podřízenosti. Prokurátor podléhal české komoře třeba ve

⁶⁷ MALÝ, K. a kol.: *Dějiny českého a československého práva do r. 1945. 4. vydání*. Praha: Leges, 2010, str. 166 ISBN 978-80-87212-39-4

⁶⁸ KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právníkový stav a právníkové profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 168 ISBN 978-7552-030-2

⁶⁹ HLEDÍKOVÁ, Z., JANÁK, J., DOBEŠ, J., *Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005, str. 129 - 130 ISBN 80-7106-709-1

věcech politických, kam patřila i veřejná žaloba proti šlechtici.⁷⁰ Do agendy prokurátora také patřilo stíhat osoby, které by si přisvojily třeba šlechtictví, nebo tituly neprávem.⁷¹ V druhé polovině 17. století se hodně začala řešit otázka ochrany poddaných proti zlovůli vrchnosti. Řešení zločinů, kterých by se vrchnost na poddaných dopouštěla, tedy také spadalo do agendy královského prokurátora. Později se zde objevilo vymáhání dodržování robotních patentů, a případně vedení řízení proti vrchnostem, které by je nedodržovaly. Kromě tohoto přibyla do prokurátorových pravomocí také ochrana hranic a ochrana protireformace. Vedle těchto věcí, prokurátor právně zastupoval panovníka, případně mu udílel právní rady. Právní poradenství však neposkytoval pouze jemu, ale také třeba měšťům, komorním úředníkům a taky české komoře a Karlově Univerzitě, pokud to bylo potřeba. Největším úkolem prokurátora bylo hájit právo panovníka, zde se jednalo především o řízení civilní a šlo většinou o konfiskační spory, nebo řízení o propadnutí lenních statků. Královský prokurátor také vedl exekuci proti dlužníkům, kteří, na příklad, zanedbávali svoji povinnost platit komorám určité dávky a případně i vymáhal pokuty, představující fiskální příjmy.⁷²

2.4.5.3 Po nástupu osvěcenského absolutismu

Až tehdy došlo k odstranění dvojí nadřízenosti nad prokurátorem, kdy od roku 1749, podléhal pouze královské reprezentaci s komorou a to ve všech záležitostech. I tak ale prokurátora stále ovlivňovali i jiné orgány, šlo třeba o vídeňské ústřední orgány, které jej ovlivňovaly ve druhé instanci. Časté bylo také zastupování soukromníků, většinou se jednalo o podnikatele. S rozvojem průmyslu také přibýlo sporů o zeměpanské regály a dávky, spousta dalších sporů se pak týkala zkracování cel, mýt, nebo o přestupky v dopravě, spotřebě, nebo

⁷⁰ KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právní stav a právní profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str.191 ISBN 978-7552-030-2

⁷¹ MALÝ, K. a kol.: *Dějiny českého a československého práva do r. 1945. 4. vydání*. Praha: Leges, 2010, str. 166 ISBN 978-80-87212-39-4

⁷² KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právní stav a právní profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 192 ISBN 978-7552-030-2

v obchodu.⁷³ Také se stala důležitější úloha prokurátora při vymáhání nedoplatených daní, a případně nedoplatků na pokutách za krácení daně. Také se dále zvyšovala podpora ochrany poddaných proti vrchnosti.⁷⁴

V roce 1783 byla vydána, Josefem II., fiskální instrukce, ve které byly pečlivě vypsány úkoly fiskálního úřadu. Podle této instrukce už byl královský prokurátor veřejným žalobcem veřejných zločinů. Zde nebylo podstatné, kdo by byl pachatelem, ale stále se jednalo pouze o veřejné zločiny. Díky této instrukci také došlo ke zřízení moravsko-slezského fiskálního úřadu.⁷⁵ Také lehce upravila vnitřní organizaci úřadů, která je v ní velmi detailně rozepsaná. V této době už byli adjunkty jenom právníci, kteří kromě práce na úřadě, zastávali funkce zemských advokátů nebo zemských prokurátorů.⁷⁶

Fiskální úřad byl nakonec zrušen až v roce 1850, v podstatě z něj vznikly dva úřady, což bylo státní zastupitelství a finanční prokuratura, která vznikla v roce 1851.⁷⁷

⁷³ KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právnícký stav a právnícké profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 194 ISBN 978-7552-030-2

⁷⁴ KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právnícký stav a právnícké profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 194 ISBN 978-7552-030-2

⁷⁵ MALÝ, K. a kol.: *Dějiny českého a československého práva do r. 1945. 4. vydání*. Praha: Leges, 2010, str. 167 ISBN 978-80-87212-39-4

⁷⁶ KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právnícký stav a právnícké profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 195 ISBN 978-7552-030-2

⁷⁷ MALÝ, K. a kol.: *Dějiny českého a československého práva do r. 1945. 4. vydání*. Praha: Leges, 2010, str. 167 ISBN 978-80-87212-39-4

3. České právnické školy

Tak jako přinesla tato doba změny společenské a politické, přinesla i změny v oblasti právnického vzdělání a právnických profesí a mimo jiné docházelo i k velkým změnám právních kodifikací, či vzniku nových zákonů a to jak na úrovni státu a práva, tak na úrovni univerzitní. Začaly se objevovat snahy o zmodernizování a celkovou reformu vysokoškolského vzdělání. Problémy nastávaly u otázek autonomie vysokých škol, kam měl tendenci neustále zasahovat absolutistický stát. Důvodem bylo to, že existovaly zájmy, na vysokých školách, vychovávat právníky a úředníky ideálně oddané státu. Takže se i ve výuce na právnických fakultách projevovaly zájmy státu a jiné kreativní myšlenky a pokusy byly odsunuty stranou, nejčastěji na mimouniverzitní půdu.

3.1 Právnická fakulta od jejího počátku do konce 18. století

3.1.1 Počátky právnického vzdělání v Českých zemích

Zájem o studium práv se v Evropě začal projevovat už v polovině 13. století, kdy však byly cílem studentů univerzity v Boloni, Perugii, Padově a další. Tyto školy byly atraktivní také pro české studenty, navíc u nás v této době žádná univerzita nabízející právnické vzdělání nefungovala, takže studentům nezbývalo, než zkusit štěstí jinde.

K velké změně došlo až se založením pražské univerzity a následným otevřením i právnické fakulty. Tím se v podstatě stala jednou z nejstarších evropských univerzit a úplně nejstarší univerzitou ve střední a východní Evropě. Ale o Prahu neprojevovali zájem jenom čeští studenti, ve chvíli kdy začala Praha nabízet studium práv na univerzitě, objevil se zájem i u zahraničních studentů. Pražská univerzita si také vzala příklad z univerzit v Paříži a Boloni, co se týkalo organizace a vedení univerzity.⁷⁸ Pro přijetí na právnickou fakultu bylo

⁷⁸ KUKLÍK, Jan a kol, *Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze = The Faculty of Law of Charles University in Prague*. Praha: Havlíček Brain Team, 2008. str. 10

vyžadováno, aby student studoval na fakultě artistické, která mu měla sloužit jako průprava.

V této době bylo možné získat na univerzitě hodnost bakaláře, mistra nebo doktora. Na pražské univerzitě titul mistra a doktora v podstatě splýval a nedělaly se mezi těmito hodnostmi žádné rozdíly. Také to bylo fakulta od fakulty, někde se užíval spíše titul mistr, někde zase doktor. Právnická fakulta upřednostňovala doktorský titul. Ovšem pro to, aby se student mohl ucházet o doktorát, musel nejdříve splnit licenciát. Lze tvrdit, že kdo dosáhl licenciátu, už byl vlastně brán jako kvalifikovaný právník, ovšem ne jako doktor.⁷⁹

Kromě právnické fakulty zde, už v tomto úplně nejstarším období, byla také fakulta medicíny, teologie a fakulta svobodných umění. I dle toho je vidět, že se jednalo o moderní univerzitu, která plně využívala možností udělených jí papežským privilegiem. Důraz byl kladen nejvíce na právo kanonické, s římským právem se studenti setkali také, ale oproti kanonickému, v mnohem menší míře.⁸⁰

3.1.1.1 Právnické učení po roce 1372

V roce 1372 došlo k odtržení právnické fakulty od zbytku univerzity a tím se vlastně stala samostatnou školou. Organizace původního univerzitního útvaru se snažila vycházet ze vzorů jak univerzity v Paříži, tak univerzity v Boloni, což se z hlediska organizace, ukázalo jako ne příliš šťastné řešení. Po rozdělení si právnická škola ponechala pouze Boloňský model, což bylo nakonec lepší.⁸¹

V této době bylo na právnickém učení přednášeno o církevním právu a vedle toho i civilním právu a římském právu. Také jsou pro toto období typické velké oslavy promoci a dalších událostí v souvislosti s akademickým rokem.

ISBN 978-80-87109-09-0

⁷⁹ POLÁČEK, Bohumil, *Právnické tituly v průřezu dějin*. 1. vydání. Praha: vlast. nakl., 2010. str. 11-12 ISBN 978-80-254-7281-1

⁸⁰ KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právnický stav a právnické profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 130 ISBN 978-7552-030-2

⁸¹ POLÁČEK, Bohumil, *Právnické tituly v průřezu dějin*. 1. vydání. Praha: vlast. nakl., 2010. str. 13 ISBN 978-80-254-7281-1

Studenti mohli získat titul bakalářský, licenciát nebo doktorát. Nejnižším stupněm byl bakalář, nejvyšším samozřejmě doktorát. I když z historických pramenů plyne i to, že občas někdo obdržel vyšší titul, aniž by před tím podle záznamů dosáhl toho nižšího, ale to bylo nejspíš způsobeno tím, že někteří lidé studovali i na zahraničních školách, odkud už třeba nějaký titul měli.⁸²

Tehdejší právnické učení zaniklo v roce 1419.⁸³

Co se týká předpokladů pro studium, v této době v podstatě žádné neexistovaly. Na fakultě ovšem studovali často starší lidé, než jací byli na artistické fakultě. Také se většinou jednalo o bohatší vrstvu, na právnickém učení studovali samozřejmě i ne příliš majetní studenti, ale bylo jich tam citelně méně, než bohatých. Také je pravda, že je známo jen málo nemajetných studentů, kteří by dosáhli nějakého titulu, což bylo nespíš způsobeno tím, že studium bylo přece jenom poměrně dlouhé a tím pádem taky nákladné. Většina studentů byla také nějakým způsobem spojená s církví, jako byli kupříkladu vikáři, faráři, biskupové byli spíše výjimkami, ale několik jich fakultu vystudovalo také. Poměrně často také studenti pocházeli ze šlechtických rodin.⁸⁴

Co je poměrně zajímavé, je fakt, že se na správě univerzity podíleli právě studenti a to ve velké míře. Ze všech studentů byl zvolen rektor, často také ještě vicerektor. Tato funkce očividně nesouvisela s dosaženým titulem pověřeného, spíše ji zastávali studenti pocházející z významnějších šlechtických rodin, nebo vyšší církevní hodnostáři. Úřad rektora nebyl omezen jen na jeden mandát, takže jeden student, mohl být během svého studia rektorem zvolen několikrát.⁸⁵

Právnická univerzita měla také svého notáře, který byl pověřen vyhotovováním potřebných listin. Podle dostupných zdrojů je doložen snad jen jeden notář, ovšem z největší pravděpodobnosti se jednalo o trvalý úřad.

⁸² POLÁČEK, Bohumil, *Právnické tituly v průřezu dějin*. 1. vydání. Praha: vlast. nakl., 2010. str. 14-15 ISBN 978-80-254-7281-1

⁸³ KEJŘ, Jiří, *Dějiny pražské právnické univerzity*. Praha: Vydavatelství Karolinum, 1995 str. 19-20 ISBN 80-7184-016-5

⁸⁴ KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právnický stav a právnické profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 131 ISBN 978-7552-030-2

⁸⁵ KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právnický stav a právnické profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 131-132 ISBN 978-7552-030-2

Rektor měl také pravomoc jurisdikce, nad všemi studenty, kteří byly zapsáni při imatrikulaci. Jeho pravomocí bylo vést disciplinární řízení. Podle všeho se ale jeho pravomoc vztahovala spíše na prohřešky spáchané v souvislosti se studiem, nikoliv tedy, pokud by se jednalo o nějaké majetkové spory, a tak podobně. Nejčastěji provinilci dostali pokutu, nebo byli vyloučeni z některých akcí univerzity. Z některých historických pramenů je patrné, že univerzita nejspíš měla i vlastní vězení.⁸⁶

Během tohoto období také učení získalo svého prvního profesora, kterým byl Bonsignore di Bonsignori z Bologne. Tento profesor byl povolán samotným Karlem IV. Na právnické fakultě v Praze působil od roku 1350 do roku 1364.⁸⁷

3.1.1.2 Období mezi lety 1491 a 1622

V tomto období tedy byla Praha opět bez právnické školy. Zájemcům o studium práv, tedy nezbývalo nic jiného, než odejít za studiem do zahraničí. I to způsobilo to, že studovaných právníků bylo v této době pomálu. Na druhou stranu se tu ale začínali objevovat znalci práva, kteří však neměli právo klasicky vystudované na univerzitě. Jedním z nejznámějších zástupců této skupiny znalců práva je i Pavel Kristián z Koldína. Ten sice studoval na filozofické fakultě, ale právem se v podstatě, zabýval celý život.

Nakonec ale právnické vzdělání na univerzitě nebylo tolik potřeba, neboť pro výkon právnických povolání a povolání tomu podobných, nebylo vyžadováno. Přepokládalo se snad jen u vyšších církevních funkcí v e 14. století, ale ani tam fakticky nemusel mít dotyčný zájemce právnické studium na univerzitě zakončené.⁸⁸

⁸⁶ KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právnický stav a právnické profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 132 ISBN 978-7552-030-2

⁸⁷ KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právnický stav a právnické profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 132 ISBN 978-7552-030-2

⁸⁸ POLÁČEK, Bohumil, *Právnické tituly v průřezu dějin*. 1. vydání. Praha: vlast. nakl., 2010. str. 16-17 ISBN 978-80-254-7281-1

Právní kvalifikace byla vyžadována až v instrukci Ferdinanda I. a to pro možnost výkonu státních funkcí. Zde byl požadován i doktorát. Tato instrukce byla vydána 20. ledna 1548 a také se jí zřizoval apelační soud.⁸⁹

3.1.2 Obnovení funkce právnické fakulty v roce 1622

Po této době, která činila více než dvě stě let, byla právnická fakulta obnovena Ferdinandem II., stalo se tak 9. září 1622.⁹⁰ Přípravenou k výuce a výchově nových právníků se stala v květnu 1624, kdy zahájila svoji vzdělávací činnost. Výuka se potom stala kompletní až v roce 1627. Hned od nového začátku působení právnické fakulty, musela překonávat zhoršenou situaci, která vznikla díky konfliktu pražského arcibiskupa Harracha s Jezuity. Spor se týkal především organizační stránky vysokoškolského vzdělávání v Praze, a také šlo o vliv v řízení fakulty. Arcibiskup dokonce zakázal fakultě provádět promoce, což mu potvrdila i papežská kongregace Propagandy.⁹¹ Na stabilitě výuky na právnické fakultě nepřidávala ani právě probíhající třicetiletá válka.⁹² Spor ukončil až Unijní dekret Ferdinanda III. ze 4. 3. 1654, který spojením Karolina a Klementina, vytvořil Karlo-Ferdinadovu univerzitu. Panovník měl ambice částečně zasahovat do organizace a výuky fakulty, avšak ne přehnaně, spíše přistupoval s respektem k dosavadní praxi a tradici vedení vysokoškolského vzdělání a nesnažil se do toho, za každou cenu, zasahovat.⁹³

3.1.3 Reformy od 18. století

⁸⁹ POLÁČEK, Bohumil, *Právníké tituly v průřezu dějin*. 1. vydání. Praha: vlast. nakl., 2010. str. 18 ISBN 978-80-254-7281-1

⁹⁰ KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právníký stav a právnické profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 170 ISBN 978-7552-030-2

⁹¹ KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právníký stav a právnické profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 170 ISBN 978-7552-030-2

⁹² KUKLÍK, Jan a kol, *Právníká fakulta Univerzity Karlovy v Praze = The Faculty of Law of Charles University in Prague*. Praha: Havlíček Brain Team, 2008. str. 14 ISBN 978-80-87109-09-0

⁹³ KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právníký stav a právnické profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 170 ISBN 978-7552-030-2

Od počátku 18. Století se objevovaly snahy o reformu výuky na vysokých školách. Šlo především o reakci na přímou výtku císaře Josefa I. Přímo od něj totiž bylo vyčteno profesorům, že neplní svoje povinnosti, jak by měli a zanedbávají veřejné přednášky. Ti na výtku Josefa I. Reagovali vysvětlením, že kvůli hlubokému podfinancování, nemají moc možností, jak svoji práci zlepšit. Akademický magistrát s jezuitským rektorem páterem Müllerem situaci právnické fakulty potvrdil. Písemné stanovisko, nakonec skončilo v rukou Birelliho, který v té době zastával funkci superintendanta. Birelli po prostudování stanoviska vypracoval velmi široké pojednání, kde dokonce vytkl akademickému magistrátu porušení ustanovení, kde je stanoveno, že se nesmí usnášet bez přítomnosti superintendanta. Následně taky potvrdil, že jsou na právnické fakultě (a nejen na ní) mezi profesory preferovány soukromé přednášky před veřejnými. Birelli tuto skutečnost potvrdil i z vlastní zkušenosti, neboť byl dříve sám studentem právnické fakulty.⁹⁴

3.2 Vyučování a zkoušení na právnické fakultě

3.2.1 Náplň učiva do roku 1746

Tehdy výplň učiva činilo římské a kanonické právo. Původní jezuitská představa, že se bude na právnické fakultě vyučovat i městské právo, bohužel dlouho nevydržela. Městské právo se sice nějakou dobu, jako předmět výuky, udrželo, avšak ne dlouho a nakonec výuka tohoto předmětu zase zanikla. Co se týkal samotné organizace výuky a předmětů, tak pro římské právo se vytvořily tři stolice – Instituce, Digesta a Kodex. Pro kanonické právo existovala jen jediná stolice, zato ale šlo o nejvyšší stolicí v hierarchii.⁹⁵

Celkově to fungovalo tak, že pokud na fakultu nastoupil nový profesor, začínal u Institucí a potom, pokud došlo k uvolnění dalších, vyšších stolic, mohl potom postoupit na další stolicí v hierarchii a nakonec mohl projít všechny, což se samozřejmě nepodařilo úplně všem profesorům, kteří v té době na fakultě

⁹⁴ ADAMOVIČ, Karolina - LOJEK, Antonín: *Právnická doba osvícenská*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2014 str. 48 ISBN 978-80-87439-17-3

⁹⁵ KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právnický stav a právnické profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 171 ISBN 978-7552-030-2

působili. Samozřejmě, platilo, že čím vyšší stolice, tím vyšší postavení v hierarchii profesorů a získávání výhod, takže motivace pro postup bylo určitě velká. Tento systém stolic a hierarchie byl změněn až v roce 1746, kdy došlo k větší reorganizaci a zavedení nové stolice historie a řečnictví. Později přibýly ještě stolice práva přirozeného, lénního a veřejného.⁹⁶ Rudolf Dodoneus se stal prvním profesorem práv, také byl dosazen na stolicí Kodexu a zároveň působil jako děkan až do roku 1640. Zájem o studium na právnické fakultě stále rostl.⁹⁷

3.2.1.1 Tituly a jejich udělování

Co se týká udělovaných titulů, v tomto období byly udělovány tituly licenciát a doktorát. Promoce probíhala v karolinské kapli, byla zahajována mší svatou k Duchu Svatému. Poté byl univerzitnímu protektorovi představen kandidát. Kandidáta představoval profesor, který potom také protektora požádal, aby dotyčnému udělil titul. Kandidát musel nejdřív na Evangelium složit vyznání víry, a potom na žezlo složit licenciátský či doktorský slib. Po tom, co tak učinil, jej univerzitní kancléř prohlásil licenciátem obojího práva. V případě, že se jednalo o budoucího doktora, byl průběh ještě trochu jiný – promotor odevzdal licenciátovi doktorské odznaky, sem patřila hedvábná epomis, která měla červenou barvu a byla ozdobena kožiškami, dále dostal prsten, knihu a řetěz. Nyní mohl vystoupit na doktorskou katedru a bylo zvykem, že tu disputoval na nějaké právnické téma. Disputace se týkala i licenciátů.

Promoce licenciátská a doktorská většinou nebývaly rozdělované, ale probíhaly zároveň. Dalším zvykem bylo, že se všichni po promoci odebrali do baziliky Panny Marie před Týnem.⁹⁸

V roce 1730 přibyl ještě titul doktora kanonického práva. Udělování tohoto titulu bylo schváleno na zasedání 15. listopadu 1730.⁹⁹

⁹⁶ KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právnický stav a právnické profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, str. 171 ISBN 978-7552-030-2

⁹⁷ KUKLÍK, Jan a kol. *Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze = The Faculty of Law of Charles University in Prague*. Praha: Havlíček Brain Team, 2008. str. 16 ISBN 978-80-87109-09-0

⁹⁸ POLÁČEK, Bohumil, *Právnické tituly v průřezu dějin*. 1. vydání. Praha: vlast. nakl., 2010. str. 20 ISBN 978-80-254-7281-1

3.2.2 Náplň učiva od roku 1746

V době vlády Marie Terezie, bylo studium na právnické fakultě tříleté. Vycházelo se z dekretu z 20. června 1746, jehož autorkou byla právě samotná Marie Terezie.

V tomtéž roce také přibila stolice historie a řečnictví. Se dvouletým zpožděním pak následovaly stolice přirozeného, veřejného a lenního práva.¹⁰⁰ Od toho se pak vyvíjel výčet přednášených předmětů a témat. Studijní plán byl tedy rozvržen do tří let, kdy se v prvním ročníku přednášelo o základech práva přirozeného a národního, o dějinách a pomocných vědách historických, o Institucích a taky zeměpisu. Pro druhý ročník bylo vyčleněno právo církevní, lenní, veřejné, bývalo sem zahrnuto i právo trestní a směnečné a povinnost přečíst *Digesta* a *Decretalia*. Ve třetím ročníku studenti navštěvovali přednášky z české soudní praxe a museli odposlouchat druhou část *Digest* a zbytek *Decretálií*. Takhle fungovala právnická fakulta téměř deset let. Změna nastala až s vydáním dekretu z 9. února 1754, jímž došlo ke změně studijního řádu a prodloužení doby studia ze tří let na pět let. Tento dekret velmi zasahoval i do organizace rozvrhů na právnické fakultě, neboť dokonce určoval i dny, kdy má být o čem přednášeno.

V prvním ročníku se studenti seznámili s dějinami přirozeného práva soukromého, přirozeným právem soukromým a Justiniánovými Institucemi. Ve druhém ročníku si načetli první část *Digest* ve srovnání s právy v dědičných zemích a také první část práva církevního. Ve třetím ročníku se studenti zaobírali druhou částí *Digest* včetně trestního práva a dále druhou částí práva církevního. Čtvrtý ročník zahrnoval studium lenního práva a také všeobecného státního a

⁹⁹ POLÁČEK, Bohumil, *Právnické tituly v průřezu dějin*. 1. vydání. Praha: vlast. nakl., 2010. str. 24 ISBN 978-80-254-7281-1

¹⁰⁰ KUKLÍK, Jan a kol, *Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze = The Faculty of Law of Charles University in Prague*. Praha: Havlíček Brain Team, 2008. str. 16 ISBN 978-80-87109-09-0

národního práva. A náplní pátého ročníku byla výuka dějin Římské říše národa německého a vedle toho právo jednotlivých národů, též nazýváno dějinami smluv. Zkoušky potom probíhaly po dokončení semestru a taky po dokončení ročníku.¹⁰¹ Další změnou bylo zřejmé upuštění od disertací, což bylo způsobeno reformou v roce 1754, od tohoto roku už nebylo vydávání disertací tiskem k promócím obligatorní.¹⁰²

Po roce 1755 bylo pro získání licenciátu nebo doktorátu potřeba složit čtyři rigorózní zkoušky. Tyto zkoušky studenti skládali vždy po dokončení jednotlivých ročníků studia. První zkouška se skládala z práva přirozeného a trestního, druhá potom z občanského práva, třetí zahrnovala právo církevní a lenní a čtvrtá ze státního práva jednotlivých národů a Svaté říše římské. Pokud se studentovi všechny zkoušky povedlo složit, mohl pokračovat k písemné zkoušce ze všech oborů obojího práva. Po úspěšném absolvování i této zkoušky byl připuštěn k disputaci ze všech odvětví práva. A potom už konečně k promoci.¹⁰³

3.2.3 Vyučovací jazyk

Císařským rozhodnutím z 29. Července 1784 bylo ustanoveno, že se bude jako vyučovací jazyk, používat němčina, místo latiny. Avšak v době nabytí právní účinnosti tohoto rozhodnutí byla ještě latina u vybraných přednášek tolerována. Dokonce bylo možné některé přednášky vést v češtině. Samozřejmě, že doktorské zkoušky, a podobné věci ale probíhaly v němčině. Zavedení němčiny jako vyučovacího jazyka ve školách, měl být jeden z kroků k jednotnému Rakouskému státu. Takže zavedení němčiny nebylo, v podstatě, řešení nějaké národnostní otázky, či toho, že by nějaký národ na pražské univerzitě převažoval, a takhle by mu stát vycházel vstříc, šlo čistě o politické cíle Josefa II. sjednocení státu jako

¹⁰¹ ADAMOVÁ, Karolina - LOJEK, Antonín: *Právníci doby osvícenské*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2014 str. 54,55 ISBN 978-80-87439-17-3

¹⁰² POLÁČEK, Bohumil, *Právnícké tituly v průřezu dějin*. 1. vydání. Praha: vlast. nakl., 2010. str. 25 ISBN 978-80-254-7281-1

¹⁰³ POLÁČEK, Bohumil, *Právnícké tituly v průřezu dějin*. 1. vydání. Praha: vlast. nakl., 2010. str. 26 ISBN 978-80-254-7281-1

jednoho celku. V tomto období byla němčina často označována jako živý jazyk, který je potřeba používat a rozvíjet.¹⁰⁴

3.2.4 Reforma v oblasti zkoušení

Další reforma proběhla v roce 1755, kdy byly předběžná a vlastní zkouška nahrazeny tzv. rigorózy, které se konaly vždy, po ukončení roku studia.

Od roku 1761 bylo také upuštěno od vydávání titulu licenciáta, a zůstal už jen titul doktora obojího práva – kanonického a civilního.¹⁰⁵ První rigorózní zkouška se skládala s přirozeného a trestního práva. Druhá z práva občanského a třetí z lenního a církevního práva. Čtvrtá potom ze státního práva jednotlivých národů a Svaté říše římské. Osoba, která složila všechny tyto zkoušky, byla následně připuštěna k písemným zkouškám, pokud i tu zvládla, následovala disputatione ze všech částí práva a po ní promoce.

Úpravy se však nevyhnuły ani zkouškám, dekretem z 3. Října 1774 byl počet rigorózních zkoušek snížen na tři. První zkouška tedy zahrnovala přirozené právo všeobecné, dále státní a národní právo a také církevní právo. Druhá zkouška byla z římského a trestního práva. A třetí zkouška z německého státního práva, říšských dějin a lenního práva. Dekret z 11. Listopadu 1784 byla rozšířena třetí rigorózní zkouška, a to o politické vědy. A od 9. Července 1784 zkoušky začaly probíhat v němčině.¹⁰⁶ Od 21. ledna 1791 byly zavedeny písemné práce žáků, tyto práce nařizoval dvorský dekret. Lze mluvit o tom, že se jednalo o disertační práce ve stejném slova smyslu jako dnes.

Nezbytnou součástí závěrečných zkoušek však byly jenom čtyři roky. V roce 1795 bylo dalším dvorským dekretem nařízeno, že není třeba tisknout všechny, ale mají být tištěny pouze takové, které budou dělat čest jejich autorům. Toto nařízení bylo jedním z důvodů, proč došlo k celkovému úpadku úlohy disertačních prací u závěrečných zkoušek. Jako další důvod je možné označit i

¹⁰⁴ ADAMOVIÁ, Karolína - LOJEK, Antonín: *Právnická doba osvícenská*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2014 str. 53 ISBN 978-80-87439-17-3

¹⁰⁵ KUKLÍK, Jan a kol, *Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze = The Faculty of Law of Charles University in Prague*. Praha: Havlíček Brain Team, 2008. str. 17

¹⁰⁶ ADAMOVIÁ, Karolína - LOJEK, Antonín: *Právnická doba osvícenská*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2014 str. 55 ISBN 978-80-87439-17-3

celkový úpadek tvořivosti právníků, která se netýkala pouze disertací, ale také třeba svobody přednášení, včetně svobodné volby učebnic profesorem podle jeho uvážení. Profesori se tedy stávali vázání stanovenými učebnicemi, ze kterých mohli přednášet.¹⁰⁷

3.2.5 Změny od roku 1780

V roce 1780 došlo opět ke zkrácení doby studia, tentokrát na čtyři roky studia. Bohužel zde nebylo vydáno nějaké ustanovení, které by určovalo harmonogram přednášek, ten se objevil, se značným zpožděním, až v akademickém roce 1789/1790. Stanoveno tedy nakonec bylo, že v prvním ročníku bude přednášeno právo všeobecné, přirozené, státní a národní a také církevní dějiny. Ve druhém ročníku se studenti učili o provinčních zákonech a soudní praxi, o Institucích spojených s Padekty a také o dějinách německého práva. Ve třetím ročníku bylo vyučováno církevní, lenní právo, německé státní právo, politické vědy a statistika.¹⁰⁸

V akademickém roce 1792/1793 opět došlo k reorganizaci přednášek v jednotlivých rocích. V prvním ročníku bylo přednášeno přirozené právo a dějiny německé říše. Ve druhém církevní právo veřejné, Instituce a Pandekta a dějiny římského práva. Ve třetím ročníku se studenti seznámili s lenním právem a soudnictvím, dále také provinčním právem a církevním právem soukromým. A ve čtvrtém ročníku absolvovali přednášky z politické vědy, všeobecné a rakouské statistiky a českého práva státního.

Od roku 1792 také na fakultě působil profesor Veith, který zde přednášel o historii českého práva státního.¹⁰⁹

¹⁰⁷ POLÁČEK, Bohumil, *Právnícké tituly v průřezu dějin*. 1. vydání. Praha: vlast. nakl., 2010. str. 27 ISBN 978-80-254-7281-1

¹⁰⁸ ADAMOVÁ, Karolina - LOJEK, Antonín: *Právníci doby osvícenské*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2014 str. 55 ISBN 978-80-87439-17-3

¹⁰⁹ POLÁČEK, Bohumil, *Právnícké tituly v průřezu dějin*. 1. vydání. Praha: vlast. nakl., 2010. str. 29 ISBN 978-80-254-7281-1

Zajímavostí je i to, že se právnická fakulta sama řadila v hierarchii k vyšším fakultám. A i to byl jeden z důvodů, proč se podmínkou studia na této fakultě stalo to, že uchazeč musel být magistrem v oblasti svobodných umění a filozofie, a to minimálně teoreticky. Ve skutečnosti na tento předpis nebyl brán až takový zřetel, takže magistři svobodných umění a filozofie se na fakultě rozhodně netvořili většinu. Avšak uchazeč o složení doktorské zkoušky už toto kritérium splňovat musel.¹¹⁰

3.2.6 Poplatky za studium

Studium na právnické fakultě bylo v této době také zpoplatněno, poplatky se platily při imatrikulaci, ale také při zkouškách, disputacích a promociích, výjimkou nebyly ani velké peněžité dary od studentů fakultě. Podle knihy fakultních příjmů evidující období od roku 1712 do roku 1755, byl vyžadován imatrikulační poplatek, jehož výše byla stanovena na 6 krejcarů. Zpoplatněna byla i vydání dílčích vysvědčení o studiu, pod menší pečeti, za ně se platilo 30 krejcarů. A za vysvědčení o celém právnickém studiu pod větší pečeň musel student fakultě zaplatit 1 zlatý. Zpoplatněny byly i disputace v poslouchárnách, přičemž v normální poslouchárně se platilo 30 krejcarů a za disputaci ve velké aule se platil 1 zlatý. Platit studenti museli i za vykonání zkoušky, zde byl ceník následující: za vlastní či předběžnou zkoušku student zaplatil 4 zlaté, za doktorskou či licenciátskou zkoušku pak 1 zlatý.¹¹¹

3.3 Úpravy organizace právnické fakulty

3.3.1 Univerzitní komise

¹¹⁰ POLÁČEK, Bohumil, *Právnické tituly v průřezu dějin*. 1. vydání. Praha: vlast. nakl., 2010. str. 27 ISBN 978-80-254-7281-1

¹¹¹ ADAMOVÁ, Karolína - LOJEK, Antonín: *Právníci doby osvícenské*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2014 str.56 ISBN 978-80-87439-17-3

Na právnické fakultě byla také zřízena univerzitní komise. Náplní práce této komise bylo provedení navrhovaných změn. Tato komise byla zřízena v Praze dne 15. prosince 1712 na základě místodržitelského dekretu. Do čela této komise byl dosazen hrabě Schaffgotsch, který dosud pracoval jako prezident apelačního soudu. Bohužel morová epidemie se nevyhnula, ani některým členům komise, včetně samotného Birelliho.

Později byla komise opět obnovena, avšak její konání se pomalu vytrácelo, až nakonec úplně zaniklo. Činnosti této komise byla opět obnovena v roce 1729, její konání bylo však v této době nulové.¹¹²

3.3.1.1 Obnovení univerzitní komise

Dne 20. června 1746 byl potom vydán reskript, kde se mimo jiné hovořilo i o znovuzavedení univerzitní komise. Komise byla tedy zřízena a místo v jejím čele opět zaujal Schaffgotsch, který v té době již nefungoval jako prezident apelačního soudu, ale zastával funkci purkrabího. Náplní práce bylo analyzovat výsledky předchozí komise a podat návrhy na opravy, také měla vytvořit seznam profesorů skutečně působících na každé fakultě, zjistit, jak to mají s přednáškami. Taky mohla zasahovat do organizace fakulty, jako například zjištění, kolik kde mají prázdnin, případně potom zrušení přebytečných prázdninových dní a jejich efektivnější využití. Návrhy komise přijala právnická fakulta poměrně kladně a dokonce jí předložila i několik vlastních podnětů ohledně organizace a rozmanitosti přednášek, včetně zřízení profesury pro určité předměty. Většinu návrhů v ohledu rozšíření vyučovaných předmětů bylo vyhověno, avšak třeba zřízení nové profesury bylo odloženo.¹¹³

¹¹² ADAMOVÁ, Karolína - LOJEK, Antonín: *Právnická doba osvícenská*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2014 str. 48-49 ISBN 978-80-87439-17-3

¹¹³ ADAMOVÁ, Karolína - LOJEK, Antonín: *Právnická doba osvícenská*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2014 str. 49-50 ISBN 978-80-87439-17-3

3.3.1.2 Úprava právnického vzdělání za Marie Terezie a Josefa II.

Pražské učení bohužel stále upadalo. Vysoký počet mladých lidí odcházel studovat do ciziny a cizinci nejevili o studium v Praze zájem. Lítost nad jeho úpadkem vyjádřila i Marie Terezie reskriptem ze 7. Října 1743. Podnětem k zásahům do univerzitního vzdělávání a snaha jej zlepšit, byl i strach, že se mladí lidé nechají v zahraničí ovlivnit i názory, které byly pokládány za nežádoucí.¹¹⁴ Změny taky nastaly v tom, že všechny podněty reformy univerzit a vzdělávání teď vycházely právě rovnou z Vídně. Podněty odjinud Vídeň už příliš neakceptovala. Hlavní myšlenkou reforem totiž byla celková unifikace školství. I tak ale Marie Terezie vyzvala fakulty, aby si samy sestavily návrhy, jak opravit své dosavadní vnitřní poměry. Návrh právnické fakulty byl přijat a realizován, i když to bylo nejspíš pro to, že byl poměrně dost ovlivněn postojem Vídně.¹¹⁵

3.4 Státní dozor nad Karlovou univerzitou

Dekretem z 21. Června 1752 byl potom zaveden státní dozor nad celou univerzitou. Vládou byli jmenováni studijní direktori, kteří měli dozor provádět, byli též podřízeni pražskému arcibiskupovi.¹¹⁶ „*Pro jejich činnost byly vydány 19. Srpna podrobné instrukce. Úřad studijního direktora byl na právnické fakultě zaveden roku 1754.*“¹¹⁷ Direktori prováděli dohled nejen nad přednáškami, ale taky u zkoušek, jejichž výsledky poctivě zapisovali do katalogů, které následně předkládali protektorovi, později pak byly předkládány zemské vládě. Stejně jak se zavedením tohoto orgánu oddělila školská správa od ostatní univerzitní správy, došlo i na univerzitách k jakémusi dualismu v postavení hodnostářů a úředníků. V podstatě zde fungovali na straně jedné akademičtí pracovníci, jako byl rektor, děkani, seniorové fakult a naproti nim stáli státní úředníci, jako byl

¹¹⁴ ADAMOVÁ, Karolina - LOJEK, Antonín: *Právníci doby osvícenské*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2014 str. 49 ISBN 978-80-87439-17-3

¹¹⁵ ADAMOVÁ, Karolina - LOJEK, Antonín: *Právníci doby osvícenské*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2014 str. 49 ISBN 978-80-87439-17-3

¹¹⁶ ADAMOVÁ, Karolina - LOJEK, Antonín: *Právníci doby osvícenské*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2014 str. 54 ISBN 978-80-87439-17-3

¹¹⁷ ADAMOVÁ, Karolina - LOJEK, Antonín: *Právníci doby osvícenské*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2014 str. 54 ISBN 978-80-87439-17-3

superintendent, protektor a direktoři. Tento dekret se taky věnoval délce studia na právnické fakultě, které bylo podle něj tříleté. V dekretu byly taky vyjmenovány předměty, které zde měly být vyučovány, jednalo se o Instituce a Ius nature avšak bez metodologického úvodu, dále pak Digesta a ius criminale, Jus publicum, Jus publicum et feudale a také měla být samozřejmě přednášena i historie práva. Úprava se nevyhnula ani profesorskému sboru – dekret stanovil funkci pěti řádných profesorů a jednoho mimořádného. Dekret však neplatil jen pro samotnou právnickou fakultu, ale týkala se všech vysokých škol v říši. U všech mělo dojít k reformám organizace a následnému unifikování jejich řádů. Pro větší přehlednost byla zřízena zvláštní dvorská komise, v jejímž čele stál generální studijní direktor, touto funkcí byl pověřen vídeňský arcibiskup.¹¹⁸

Dekret 12. Prosince 1760. Dekret upravoval volby na funkce fakulty. Kupříkladu, že na post rektorů a děkanů mohli být voleni i příslušníci ostatních fakult. Ale zase na druhou stranu dekret zakazoval přijímat funkci rektora či děkana profesorům a o seniorát se mohli ucházet pouze nejstarší doktoři, nikoliv profesori. Tímto dekretem byl taky senát rozdělen. Vznikl tedy senát judiciální a senát politický. Judiciálnímu senátu náležela funkce soudní. Citace – Soudní senát se skládal z rektora, který byl naposledy zvolen za právnickou fakultu, jeho zástupce, úřadujícího děkana právnické fakulty a šesti přísedících z fakulty právnické, kteří zde byli zvoleni a schváleni vládou. Politickému senátu náležela publicopolitica a byl složen z dosavadních členů senátu, jedinou změnou zde bylo upuštění od superintendanta.¹¹⁹

V roce 1747 vyšly v platnost dekry, které měly upravovat formu organizace, ale i výuky na právnické, lékařské i filozofické fakultě. Vrchní dozor náležel pražskému biskupovi, který měl v této funkci spolupracovat ještě se superintendantem. Mimo jiné tyto dekry zakazovaly třeba i návštěvu cizích univerzit, bez předchozího svolení.¹²⁰

¹¹⁸ ADAMOVÁ, Karolína - LOJEK, Antonín: *Právnická doba osvícenská*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2014 str. 50-51 ISBN 978-80-87439-17-3

¹¹⁹ ADAMOVÁ, Karolína - LOJEK, Antonín: *Právnická doba osvícenská*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2014 str. 51 ISBN 978-80-87439-17-3

¹²⁰ ADAMOVÁ, Karolína - LOJEK, Antonín: *Právnická doba osvícenská*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2014 str. 50 ISBN 978-80-87439-17-3

3.4.1 Právnická fakulta po vydání Tolerančního patentu

V roce 1781 byl přijat Toleranční patent Josefa II, jímž byla vyslovena způsobilost i nekatolíků k akademickým hodnostem, avšak zatím kromě udělování profesury. Rok 1781 nebyl, v těchto otázkách, zlomovým jen pro nekatolíky, ale i pro židovské obyvatelstvo, neboť bylo na základě jednoho z dvorských dekretů, umožněno udělovat doktorát práv též osobám židovského vyznání. Nakonec bylo, v roce 1785, upuštěno i od povinného vyznání víry a poslušnosti papežské stolici, která byla do té doby běžná, při promociích a při nastupování na profesorský úřad.¹²¹

V roce 1784 vyšel v platnost nový studijní řád, který byl nejdříve testován na vídeňské univerzitě. Účelem přijetí nového studijního řádu bylo především novelizovat staré studijní řády z minulých let. Opět došlo, mimo jiné, k rozšíření studijních oborů.¹²² Ale rok 1784 nebyl zvrátový jenom, co se týkalo nového studijního řádu, ale především v tom, že v tomto roce došlo k předání univerzitních statků do správy státu. Stalo se tak na základě příkazu panovníka z 28. srpna 1783. Tato změna s sebou ale nesla i problémy, mezi které patřil i nedostatek finančních prostředků na provoz univerzity a platy vyučujících. Někjaké finance bylo možné doplnit z příjmů Studijního fondu, kterému připadly majetky řádu Jezuitů. Dále pak bylo zavedeno školné pro bohatší studenty, které činilo třicet zlatých ročně a také došlo k prodeji budov kolejí a seminářů, konkrétně se jednalo o budovy svatého Bernarda, svatého Norberta a konviktu u svatého Bartoloměje. Některé z takto získaných finančních prostředků byly univerzitou použity na zřízení stipendií pro chudší studenty. Další změnou bylo pak převedení politických věd z filozofické fakulty na právnickou fakultu, což bylo provedeno na základě dvorského dekretu z 1. ledna 1784. Dekret kromě převedení předmětů, nařizoval i to, aby zde profesori kromě teorie přihlíželi i k platným zákonům a nařízením a ta zakomponovali do výuky také. Po zrušení studijní komise v roce 1783, převzali její povinnosti fakultní direktori, kteří byli však podřízeni

¹²¹ ADAMOVIČ, Karolína - LOJEK, Antonín: *Právnická doba osvícenská*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2014 str. 52 ISBN 978-80-87439-17-3

¹²² ADAMOVIČ, Karolína - LOJEK, Antonín: *Právnická doba osvícenská*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2014 str. 53 ISBN 978-80-87439-17-3

pražskému directoriu a tím i dvorské studijní komisi ve Vídni.¹²³ V roce 1784 byla také univerzitě odebrána správa studijních záležitostí a svěřena fakultám. V témže roce byl rozpuštěn univerzitní soud, takže fakulta ztratila vlastní jurisdikci. Na studenty a další akademiky, bydlící v Praze se od rozpuštění tohoto soudu, začala vztahovat policejní a soudní pravomoc pražského magistrátu. V tomto roce byl na právnické fakultě také zaveden nový studijní řád, který byl nejdříve testován na právnické fakultě ve Vídni, kde se osvědčil a ukázal použitelným i pro pražskou fakultu. Vedle toho došlo i na změnu vyučovacího jazyka z latiny na němčinu, jak už bylo zmíněno výše.

I začátek a konec školního roku byl vymezen jinak, než jak to bylo doposud. Nově začínal v říjnu a končil v červnu. Výuka probíhala pět dní v týdnu, volnými dny byl čtvrtek a neděle. Profesori neměli příliš velkou volnost v organizaci přednášek a výběru učebnic – sled přednášek i výběr učebnic byl pevně stanoven studijním řádem.¹²⁴

K dalším změnám došlo po vydání dvorského dekretu 9. února v roce 1791, podle kterého měli na školách rozhodovat lidé, kteří tam fakticky pracují. Tato reorganizace se netýkala pouze univerzity v Praze, ale platila pro všechny univerzity podunajského soustátí. Vedení fakult tedy dostali do rukou profesori. Jako zvláštní orgán k dohledu a organizování vyššího školství, byl zřízen Studijní konsens, v jehož vedení byl rektor. I tak si ale konečné rozhodování o organizaci školy, rozpočtových plánů a personálních otázkách, a studijních plánech nechávalo gubernium, se kterým Studijní konsens spolupracoval. Tento model vedení škol však nevydržel nijak dlouho, už v roce 1802 byl Studijní konsenzus zrušen a vedení fakult bylo svěřeno studijním direktorům.¹²⁵

¹²³ ADAMOVÁ, Karolina - LOJEK, Antonín: *Právníci doby osvícenské*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2014 str. 52 ISBN 978-80-87439-17-3

¹²⁴ POLÁČEK, Bohumil, *Právnické tituly v průřezu dějin*. 1. vydání. Praha: vlast. nakl., 2010. str. 28 ISBN 978-80-254-7281-1

¹²⁵ POLÁČEK, Bohumil, *Právnické tituly v průřezu dějin*. 1. vydání. Praha: vlast. nakl., 2010. str. 29 ISBN 978-80-254-7281-1

3.5 Profesoři

První profesoři na právnické fakultě byli vybráni jezuitským rektorem. Jednalo se o skupinu tří profesorů. Později už fakulta vybírala další profesory sama a její výběr potvrzoval rektor. První profesoři byli vesměs přednášejícími na zahraničních univerzitách, později už byli další členové sboru vybírání zejména z místních doktorů. Před rokem 1654 čítal profesorský sbor asi 13 profesorů. Mezi lety 1638 – 1654 je fakultě potvrzoval prorektor, na základě instrukcí od panovníka, po roce 1654 už rovnou samotný panovník. Později, od poloviny 17. Století a následně od 18. Století na fakultě mohli působit i profesoři mimořádní. V podstatě na fakultě fungovali jako případný supl za řádné profesory, ale mohli také rozšiřovat výuku některých předmětů v rámci svojí přípravy na řádnou profesuru. Avšak místo pro mimořádného profesora bylo původně jen jedno, později v roce 1740 bylo přidáno místo pro druhého mimořádného profesora, který měl studenty zasvětit do české soudní praxe. Pokud někdo získal profesuru, mohl jako profesor na univerzitě působit do konce života. Samozřejmě, pokud by se sám nerozhodl kariéru profesora opustit. Novými profesory se stávali muži ve věku mezi třiceti a čtyřiatřiceti roky. Profesor s nejdelší pedagogickou praxí byl nazýván seniorem. Tento pojem byl známý již od roku 1638 a seniorové se těšili mezi ostatními profesory velké úctě, avšak v roce 1649 byl pojem seniora ještě více zdůrazněn samotným panovníkem, který seniorům přiznal titul císařského rady. Senior se staral o univerzitní archiv, také pečeť a žezlo a všude toho svolával zasedání akademického senátu.¹²⁶

Ale od roku 1659 platilo, že funkce profesora není slučitelná s funkcí na apelačním soudě, stejné to bylo v případě, že by přešel do České dvorské kanceláře ve Vídni.

Na rozdíl od funkce na apelačním soudu a v České dvorské kanceláři, výkon zemské advokacie, zemské fiskální adjunktury a funkce přisedícího u konsistorního soudu v rozporu se zastáváním funkce profesora na fakultě nebylo. Výjimkou zde byl nejspíš případ profesora Václava Xavera Neumanna z

¹²⁶ ADAMOVÁ, Karolina - LOJEK, Antonín: *Právníci doby osvícenské*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2014 str. 56 ISBN 978-80-87439-17-3

Pucholce, který zastával funkci apelačního rady a na právnické fakultě funkci děkana, zároveň.¹²⁷

4. Významné právnické osobnosti

4.1 Václav Budovec z Budova

Václav Budovec z Budova je bezesporu jedním s nejvýznamnějších právníků své doby. Narodil se v Janovičkách u Kutné Hory 28. 8. 1551.¹²⁸

Nábožensky se řadil k jednotě bratrské.

4.1.1 Studium

Kromě Prahy, studoval Budovec i ve Witterbergu a to mezi lety 1569 až 1571. Také však cestoval po Německu a tak získával další zkušenosti, jak ve svém oboru, tak i ve společenských stycích, kdy se mu podařilo seznámit s různými zajímavými osobnostmi této doby. S některými z nich udržoval kontakt i později, prostřednictvím dopisů. Tyto zkušenosti nakonec zužitkoval ve funkci diplomata.¹²⁹

4.1.2 Profesionální život

Funkci diplomata zastával na dvoře císaře Rudolfa, ale jeho profesionální život se neomezoval pouze na tuto funkci, takže kromě postu diplomata zastával i další funkce, také zastával funkci rady apelačního soudu a nakonec se dostal i na post

¹²⁷ ADAMOVIČ, Karolína - LOJEK, Antonín: *Právníci doby osvícenské*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2014 str. 57 ISBN 978-80-87439-17-3

¹²⁸ FORST, Vladimír a kol. *Lexikon české literatury 1: Osobnosti, díla, instituce. I. / (A-G)*. Praha: Academia, 1985, str. 325

¹²⁹ FORST, Vladimír a kol. *Lexikon české literatury 1: Osobnosti, díla, instituce. I. / (A-G)*. Praha: Academia, 1985, str. 325

prezidenta apelačního soudu. Vedle toho vykonával také funkci direktora a královského diplomata.¹³⁰

Dle některých pramenů zastával silné antipatie k Mohamedovu učení, což kontrastuje k jeho postojům k Majestátu z roku 1609, na kterém se osobně velmi podílel a který měl zaručovat náboženskou svobodu.¹³¹

S islámským učením se seznámil v Turecku, kde pobýval pět let, od roku 1577, jako člen císařského poselstva, které bylo vysláno k cařihradskému dvoru místního sultána. V Cařihradu fungoval jako hofmistr. Také se stal v roce 1607 členem panského stavu.¹³²

4.1.3 Práce v oblasti legislativy

Mimo to se Budovec velmi podílel na novém zemském zřízení, které mělo, mimo jiné i sjednotit zemské a městské právo. Kodifikační práce trvaly několik let, dokončeny byly až v roce 1617. Budovec se přípravě kodifikace věnoval už před přijetím do kodifikační komise, už před tím si totiž sepisovali poznámky a myšlenky, které by chtěl v nové kodifikaci podpořit. Podle jeho poznámek, ale i návrhů, je vidět, že se jednalo o člověka s velkým citem pro právo a prosazování spravedlnosti.¹³³

4.1.4 Publikace

Václav Budovec se, během svého života, hodně zabýval politikou a náboženstvím, o tom také svědčí některé jeho publikace, ve kterých se právě těmto tématům věnoval. Jedním z jeho nejznámějších děl je Antialkorán, ve kterém se právě odráží jeho nepřilíživý vztah k islámu, jak už bylo

¹³⁰ ADAMOVÁ, Karolina - LOJEK, Antonín: *Právníci doby rudolfínské*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2013 str. 51 ISBN 978-80-87439-10-4

¹³¹ ADAMOVÁ, Karolina - LOJEK, Antonín: *Právníci doby rudolfínské*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2013 str. 52 ISBN 978-80-87439-10-4

¹³² FORST, Vladimír a kol. *Lexikon české literatury 1: Osobnosti, díla, instituce. I / (A-G)*. Praha: Academia, 1985, str. 325

¹³³ ADAMOVÁ, Karolina - LOJEK, Antonín: *Právníci doby rudolfínské*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2013 str. 52 ISBN 978-80-87439-10-4

nastíněno výše. Naopak zde Budovec vyzývá křesťany ze všech církví, aby se vzájemně tolerovali, aby byli schopní se spojit proti Turecku.

Další zajímavou publikací je také spis Akta a příběhové, kde se jedná o autentický popis událostí při tvorbě Rudolfova Majestátu.¹³⁴ Jedná se o sněmovní zápis ze 17. října 1609.

Václav Budovec byl, 21. června 1621 na Staroměstském náměstí společně s dalšími 26 pány, popraven.

4.2 Jan Kocín z Kocinétu

Jan Kocín z Kocinétu byl člen Jednoty bratrské, který se narodil v Písku 14. února 1543.¹³⁵

Přátelské vztahy udržoval například s Vilémem a Petrem z Rožmberka, Pavlem Kristiánem z Koldína, ale taky třeba s Reinerem Reinecciem. Je zřejmé, že mezi osobami, které s ním udržovaly přátelské styky, byly zastoupeny i význačné osobnosti své doby.¹³⁶

Jan Kocín se za svůj život stihl dvakrát oženit, jeho první ženou byla Magdaléna z Úterého, druhou potom Anna Cejnarová z Hradce Králové.¹³⁷

4.2.1 Studium

¹³⁴ FORST, Vladimír a kol. *Lexikon české literatury I : Osobnosti, díla, instituce. I. / (A-G)*. Praha: Academia, 1985, str. 325

¹³⁵ FORST, Vladimír a kol. *Lexikon české literatury II: Osobnosti, díla, instituce.2 / (K-L)*. Praha: Academia, 1993, str. 755

¹³⁶ ADAMOVÁ, Karolína - LOJEK, Antonín: *Právníci doby rudolfínské*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2013 str. 60 ISBN 978-80-87439-10-4

¹³⁷ ADAMOVÁ, Karolína - LOJEK, Antonín: *Právníci doby rudolfínské*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2013 str. 61 ISBN 978-80-87439-10-4

Jan Kocín studoval na univerzitě v Praze, kde také, v roce 1562 získal bakalářský titul. Za dalším studiem vyjel, později, do zahraničí, kde získával zkušenosti, například ve Štrasburgu, Špýru a také Padově, kde sbíral zejména zkušenosti právnické.¹³⁸

4.2.2 Profesionální život

Po studiu na Vysokém učení Karlově v Praze, začal pracovat jako vychovatel v rodinách šlechticů, což mu umožnilo, mimo jiné, cestování do zahraničí. Později zastával řadu úřadů. Od roku 1578 zastával, v Praze, úřad písaře Menšího Města pražského, zde se nakonec vypracoval až na funkci předního písaře.¹³⁹

4.2.3 Publikace

Kocín je také autorem publikace *Abeceda pobožné manželky a rozšafné hospodyně*. V této knize Kocín popisuje jako ideální ženu, ženu zbožnou, poslušnou a dobrou hospodyní. Některé prameny zde jeho pohled srovnávají s pohledem francouzského šlechtice Pierre de Bourdeille a jeho dílem *Životy záletných dam*, který na rozdíl od Kocína vidí ideál ženy v její kráse, schopnosti být zábavná a duchaplná. Ke Kocínovým dílům potom patří také Putarchovo naučení správcům obcí a měst. Dále taky třeba ještě *Nova distributio juris universi ex tabulis Joann a Bodini noviter adumbrata*. Též je autorem *Kroniky nové o národu Tureckém z roku 1594*, která je velmi dobře hodnocena ze stylistického hlediska.¹⁴⁰

¹³⁸ FORST, Vladimír a kol. *Lexikon české literatury II : Osobnosti, díla, instituce.2 / (K-L)*. Praha: Academia, 1993, str. 755

¹³⁹ FORST, Vladimír a kol. *Lexikon české literatury II: Osobnosti, díla, instituce.2 / (K-L)*. Praha: Academia, 1993, str. 755

¹⁴⁰ ADAMOVÁ, Karolína - LOJEK, Antonín: *Právníci doby rudolfínské*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2013 str. 60 ISBN 978-80-87439-10-4

Kromě knih, které sám napsal, se proslavil i jako překladatel. Přeložil například Historii církevní, na jejímž překladu se podílel ve spolupráci s Veleslavínem.¹⁴¹

Jan Kocín zemřel v Praze dne 26. března 1610.

4.3 Pavel Kristián Koldín

Pavel Kristián Koldín pocházel z Klatov, kde se narodil v roce 1530. Jeho otcem byl Matěj Křesťan.¹⁴²

4.3.1 Studium

Na Vysokém učení pražském vystudoval syntaxi, logiku, fyziku a rétoriku a po velmi úspěšné bakalářské zkoušce v roce 1550 začal působit jako učitel. Během své učitelské praxe se také připravoval na mistrovskou zkoušku, kterou nakonec složil v roce 1552. I po ní však ještě několik let působil jako učitel, a také jako rektor školy u Svatého Jindřicha na Novém Městě.¹⁴³ Kromě toho byl také členem společnosti Sodalita literaria, která sdružovala básníky a literáty.¹⁴⁴

4.3.2 Profesionální život

¹⁴¹ ADAMOVÁ, Karolína - LOJEK, Antonín: *Právníci doby rudolfínské*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2013 str. 61 ISBN 978-80-87439-10-4

¹⁴² FORST, Vladimír a kol. *Lexikon české literatury II : Osobnosti, díla, instituce.2 / (K-L)*. Praha: Academia, 1985, str. 976

¹⁴³ FORST, Vladimír a kol. *Lexikon české literatury II : Osobnosti, díla, instituce.2 / (K-L)*. Praha: Academia, 1985, str. 976

¹⁴⁴ ADAMOVÁ, Karolína - LOJEK, Antonín: *Právníci doby rudolfínské*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2013 str. 64 ISBN 978-80-87439-10-4

Od roku 1557 působil na univerzitě v Praze, kde vykonával i hospodářské funkce, ve stejném roce získal přídomek a erb.¹⁴⁵ Koldín také působil čtyři roky jako profesor a v roce 1561 se stal děkanem filozofické fakulty. Úřad děkana zastával jeden rok. Později zastával i úřady městské, ale i zemské a mezi roky 1565 a 1548 působil jako kancléř Starého Města pražského. Kromě toho se několikrát stal purkmistrem, jednou i radním a také správcem sirotčího jmění.

4.3.3 Publikace

Je autorem publikace Práva městská Království českého a markrabství moravského. Kodifikaci napsal v češtině a pro její tvorbu se nechal inspirovat staroměstskými právními tradicemi a římským právem. Tato kodifikace byla velmi používána po celém území České koruny. Tento zákoník se stal v roce 1610 platným pro Čechy a od roku 1697 platil také pro Moravu. Používán byl až do roku 1811, kde byl z větší části zrušen.¹⁴⁶

Dalším Koldínovým dílem byl Summa, jednalo se o výtah z Práv městských a zemského práva. Práva městská měla za úkol nějakým způsobem sepsat a ucelit, tehdy velmi roztržitěnou, právní úpravu. To se povedlo, protože Koldín vytvořil velmi uznávané dílo, které bylo kvalitní po právnícké, ale i jazykové stránce. Dokonce bylo i básnicky zpracováno.¹⁴⁷

Koldín se během svého života stihl třikrát oženit, což mělo velmi pozitivní vliv na rozšiřování jeho majetku. Koldín byl i svým okolím vnímán jako moudrý člověk, který též uměl dobře hospodařit a samozřejmě také jako vynikající humanistický právník. Potvrzením toho je i to, že se jeho jméno nachází na fasádě Národního muzea, mezi dvaasedmdesáti jmény významných českých historických osobností.¹⁴⁸

¹⁴⁵ FORST, Vladimír a kol. *Lexikon české literatury II: Osobnosti, díla, instituce.2 / (K-L)*. Praha: Academia, 1985, str. 976

¹⁴⁶ KOLEKTIV AUTORŮ: *Všeobecná encyklopedie : v osmi svazcích*. Praha: Diderot, 2002 str. 134 ISBN 80-86613-04-6

¹⁴⁷ ADAMOVIČ, Karolína - LOJEK, Antonín: *Právníci doby rudolfínské*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2013 str. 64 ISBN 978-80-87439-10-4

¹⁴⁸ ADAMOVIČ, Karolína - LOJEK, Antonín: *Právníci doby rudolfínské*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2013 str. 65 ISBN 978-80-87439-10-4

Pavel Kristián Koldín umírá v Praze roku 1589.

4.4 Mader Josef

Josef Mader se narodil 8. 9. 1754 ve Vídni. Jeho rodinu už před ním proslavil Johann Christoph, jako jeden z velmi významných a uznávaných sochařů své doby.

4.4.1 Vzdělání

Josef však v jeho šlépějích nepokračoval, naopak se začal věnovat praktičtějším naukám. Ke vzdělání nastoupil na vídeňské školy jezuitů a později vystudoval vídeňská práva.¹⁴⁹

4.4.2 Profesní život

Mader se po ukončení studia stal advokátem, a ve svém volném čase se věnoval psaní básní. V Praze se Mader ucházel o místo profesora dějin a statistiky. Vypsáný konkurz nakonec vyhrál, což byl začátek jeho působení v Praze. Zde se následně stal vedoucím katedry statistiky na právnické fakultě a také se velmi zasloužil o koncepci statistiky. Celkově byl první profesor, který statistiku, na pražské univerzitě, přednášel.¹⁵⁰

¹⁴⁹ ADAMOVÁ, Karolina - LOJEK, Antonín: *Právnická doba osvícenská*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2014. str. 87 ISBN 978-80-87439-17-3

¹⁵⁰ KOLEKTIV AUTORŮ: *Všeobecná encyklopedie : v osmi svazcích : encyklopedie Diderot 2002. 5, m/o 2. vyd.* Praha: Diderot, 2002 str. 20- ISBN 80-86613-05-4

4.4.3 Publikace

V době jeho působení na právnické fakultě v Praze také vypracoval další dílo s názvem *Ueber den Begriff und Lehrart der Statistik*, které bylo vydáno v roce 1793. Také, už během studia, vydal pod vedením A. Martiniho spis nesoucí název *Über die Vorzüge des Martinischen Naturrechts* z roku 1774. Těsně po jeho promoci sepsal dvě pojednání *Definito belli* a *Fundamentum imputationis*. Obojí bylo napsáno v klasické latině.

Vedle studia a psaní byl také váženým členem Společnosti nauk a ve svém volném čase rád sbíral a zkoumal mince. O mincích dokonce i napsal publikaci s názvem *Versuch über die Brakteaten*.¹⁵¹

Mader také finančně podporoval Institut pro výchovu slepých dětí, který započal svou činnost v roce 1808. Také vykonával i některé další důležité funkce, působil například na Studiendirektoriu, kde byl činný ve filozofickém referátu, ve kterém nakonec postoupil až do vedoucí pozice. Nakonec byl za své zásluhy povýšen do rytířského stavu.¹⁵²

Zemřel 25. 12. 1815 v Praze.

4.5 Monse Josef Vratislav

Monse se narodil 15. 6. 1733 v Novém Městě na Moravě. Jeho otcem byl Jan Karel Monse a matkou Anna Monse.

¹⁵¹ ADAMOVÁ, Karolina - LOJEK, Antonín: *Právníci doby osvícenské*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2014. str. 8 ISBN 978-80-87439-17-3

¹⁵² ADAMOVÁ, Karolina - LOJEK, Antonín: *Právníci doby osvícenské*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2014. str. 87 ISBN 978-80-87439-17-3

4.5.1 Studium

Josef Monse nejdříve vystudoval jezuitské gymnázium v Telči. Po zdárném dokončení nastoupil do Prahy na filozofii. Ke studiu práv se dostal tedy až později, začal je studovat ve Vídni, kde v roce 1762 úspěšně obhájil disertační práci, psanou latinsky a byl mu udělen titul doktora obojího práva.¹⁵³

4.5.2 Profesní život

V šedesátých letech osmnáctého století se přestěhoval do Olomouce a nějakou dobu působil jako advokát. V roce 1768 začal přednášet na olomoucké univerzitě přirozené a lenní právo. Vedl také přednášky římského a kanonického práva, po smrti profesora Josefa Antonína Sommera. Přednášky z kanonického práva mu však byly poměrně brzo odebrány, protože poměrně dost vyzdvihoval josefínské reformy. Katolický klér to sice nějakou dobu toleroval, ale nakonec se proti němu rozhodl takto zasáhnout. Vedle činností na univerzitě ale stále pokračoval ve své advokátní praxi. Po přenesení univerzity v roce 1778 z Olomouce do Brna na základě rozhodnutí panovníka, se stal ředitelem Právníckého direktoria. Až tehdy Monse přestal vykonávat svou advokátní praxi a začal se naplno věnovat přednášení a organizaci na univerzitě. Jeho píle přinesla výsledky hned v roce 1780, kdy se stal rektorem. Kromě toho také získal povýšení do šlechtického stavu jakožto Josef Vratislav, šlechtic z Monse.¹⁵⁴

4.5.3 Publikace

Monse v roce 1779 vydal spisek s názvem Rozmluva mezi klerikem a vojákem o důstojnosti papežské a královské. Jednalo se o spisek z přelomu třináctého a čtrnáctého století, ve kterém byla kritizována Římskokatolická církev.

¹⁵³ ADAMOVÁ, Karolina - LOJEK, Antonín: *Právníci doby osvícenské*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2014. str. 90 ISBN 978-80-87439-17-3

¹⁵⁴ ADAMOVÁ, Karolina - LOJEK, Antonín: *Právníci doby osvícenské*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2014. str. 90 ISBN 978-80-87439-17-3

Monse se, samozřejmě, věnoval i svojí literární činnosti, publikoval hlavně v němčině a latině.

V roce 1779 vydal *Insulae doctae Moraviae*, jednalo se o spis o životě biskupů v Olomouci. Tento spis byl napsán latinsky.

Z německých děl je potom známé třeba dílo *Abhandlung über den ältesten Municipalrechte der Kön* z roku 1788. Kromě knižní publikace se také věnoval vydávání Moravského magazínu a to až do své smrti 1793.

V jeho dílech se hojně objevovaly myšlenky přirozeného práva, které často propojoval s idejemi historického práva moravského.

To že se jednalo o jednoho z nejvýznamnějších moravských právníků a historik dokazuje také fakt, že byl členem pražské Učené společnosti a udržoval přátelské styky s dalšími českými i moravskými osvícenci a dalšími uznávanými osobnostmi, jako byly například G. Dobner či F. M. Pelcl.¹⁵⁵

Zemřel 6. 2. 1793 v Olomouci.

4.6 Neumann Václav Xaver z Pucholce

Rodina Václava Neumanna pocházela z Prahy, on sám se narodil v roce 1670.

¹⁵⁵ ADAMOVIČ, Karolína - LOJEK, Antonín: *Právníci doby osvícenské*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2014. str. 91 ISBN 978-80-87439-17-3

4.6.1 Studium

Kromě studia na právech, které završil doktorátem a v roce 1693 se také stal ministrem svobodných umění a to už v roce 1688.¹⁵⁶

4.6.2 Profesní život

Díky splněnému právníckému vzdělání mu už nic nebránilo v tom, stát se advokátem a zastupovat strany u soudu. Po několika letech se ale vrátil na právníckou fakultu, avšak už ne jako student, ale jako přednášející. Ze začátku se věnoval Institucím, přesněji po dobu šesti let, později přednášel Digesta a nakonec také Kodex. A od roku 1722 se stal profesorem kanonického práva. Ze začátku se věnoval otázkám hypoték a obligací, jinak mu velmi imponovala recepce přirozenoprávní teorie.¹⁵⁷

O jeho schopnostech také svědčí fakt, že se stal patnáctkrát děkanem právnícké fakulty a dokonce i pětkrát rektorem. Výkon těchto funkcí mu také dopomohlo zařídít, některé změny na fakultě včetně přestavby a rozšíření Karolina a také zvýšení platů profesorů na právnícké fakultě.

Během svého života také získal titul císařského rady a byl jmenován fiskusem. Od roku 1737 byl radou apelačního soudu. A o rok později se zařadil mezi členy komise pro vypracování nové právní úpravy pro české země. Na starosti dostal úpravu soudního řádu a organizace.¹⁵⁸

¹⁵⁶ ADAMOVI, Karolína - LOJEK, Antonín: *Právníci doby osvícenské*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2014. str. 91 ISBN 978-80-87439-17-3

¹⁵⁷ KUKLÍK, Jan a kol, *Právnícká fakulta Univerzity Karlovy v Praze = The Faculty of Law of Charles University in Prague*. Praha: Havlíček Brain Team, 2008. str. 16 ISBN 978-80-87109-09-0

¹⁵⁸ ADAMOVI, Karolína - LOJEK, Antonín: *Právníci doby osvícenské*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2014. str. 92 ISBN 978-80-87439-17-3

Václav Neumann byl velmi aktivní i v době ohrožení Prahy, kterou se chystal dostat pod svoji kontrolu, pomocí spojeneckých vojsk, bavorský kurfiřta. Který se kromě toho také chtěl pokusit sesadit Marii Terezii z trůnu, aby se pak trůnu mohl chopit sám. Tehdy Neumann zřídil na fakultě studentskou legii, kterou také sám vedl, a kromě toho se mu podařilo také vyjednat pro studenty dvojnásobný žold, než jaký dostávali jiní vojáci.

4.6.3 Publikace

Kromě podílení se na novém zákoníku pro české země publikoval spoustu dalších děl. Mezi ně patří například *Disputatio de jure publico et feudali* z roku 1716, dále pak *De fidei commissis* z roku 1735, také *De processu condurus creditorum* z roku 1732 a ještě třeba *De advocata togata et armata* z roku 1737.¹⁵⁹

Václav Neumann zemřel 14. 8. 1743.

¹⁵⁹ ADAMOVIČ, Karolína - LOJEK, Antonín: *Právníci doby osvícenské*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2014. str. 91 ISBN 978-80-87439-17-3

5. Závěr

Tato práce pojednává o právnickém vzdělání a právnických profesích v 16. až 18. století. Zejména šlo o to představit, jak vypadalo vzdělávání právníků v této době a jakým během těchto let prošlo vývojem. Ale také tato práce pojednává i o právních profesích a významných právnících.

V první kapitole jsem se věnovala právním profesím, existujícím v dané době. Též jsou v této kapitole krátce popsány některé soudy a jejich pravomoci, a to proto, aby téma bylo ucelené. Potom jsou zde rozebrána jednotlivá povolání, to jaké měla pravomoci, a jaké předpoklady museli uchazeči splnit pro jejich výkon. Konkrétně se jedná o povolání soudce, advokáta, notáře a královského prokurátora. V práci je také zachycen vývoj těchto povolání a také právní předpisy, které jednotlivá povolání upravovala a ovlivňovala.

Druhá kapitola pojednává o právní fakultě v Praze. A to především mezi lety 1622, kdy byla funkce právní fakulty obnovena, do roku 1800. Samozřejmě je zde zmíněno i období od založení celé Pražské univerzity Karlem IV., které byla právní fakulta, už od začátku, součástí, do roku 1419, kdy byl její provoz na dlouhou dobu přerušen. Je zde popsáno hlavně to, jak probíhalo vyučování, také jak vypadaly zkoušky, promoce a jaké tituly byly právníkům udělovány. Samozřejmě je zde popsán i vývoj právní fakulty, kdy se většinou v souvislosti se změnami legislativy měnily přednášené předměty, předpoklady pro studium, také udělování titulů a také samozřejmě celkové postavení fakulty. V porovnání s dnešními právními fakultami, fungovala v této době pražská právní fakulta trochu jinak. Ale i tak nelze říct, že by byla špatná, naopak, systém vzdělávání se zde neustále vyvíjel ve snaze jej zlepšit, což s sebou občas přineslo i nějaké problémy, ale ve většině případů byly změny k dobru a zvyšovaly propracovanost vzdělávacího systému.

Poslední kapitola patřila významným právníkům, kteří v této době působili na právní scéně. Zde šlo především o přiblížení, kdo byli tito právníci, kde studovali a sbírali zkušenosti, a také, kde později působili. Většina z nich se

podílela na vypracovávání některých významných právních předpisů této doby a vedle toho se taky třeba věnovali výchově dalších právníků.

Je tedy vidět, že právnické vzdělání prošlo v době, mezi počátkem 16. století do konce století 18. poměrně zajímavým vývojem. Změny proběhly jak v organizaci výuky, tak ve vyučovaných předmětech a požadovaných zkouškách. Výrazným vývojem prošly i právnické profese. Zde docházelo ke změně požadovaných předpokladů pro jejich výkon. Také ke změnám v oblasti jejich možností a pravomocí. Měnila se i struktura soudů, což je ale v této práci nastíněno pouze okrajově, aby téma bylo ucelené. Nakonec nutno podotknout, že koncem 18. století se vývoj právnických profesí a právnického vzdělávání nezastavil, spíše naopak, v některých obdobích po roce 1800 se objevila další spousta změn a ani v dnešní době se vývoj nezastavil.

Resume

This diploma thesis deals in particular with legal education in the 16th and 18th centuries.

The aim of this work is to explain the development of the education in this period and also the development of the legal professions and how the assumptions for their performance were changed as well as the important legal entities at that time.

In the first chapter I deal with legal professions, prerequisites for their performance, their powers and other circumstances influencing their position. Several courts are outlined in this chapter, but they are dealt with only by an appellate court in more detail.

The second chapter speaks about legal education primarily at the Faculty of Law in Prague. It is stated when the Faculty of Law was established and when it was later restored. It also describes where the students studied at the faculty, what subjects they were taught and how the examinations were conducted. Also, what the faculty had overall status and competencies.

In the last chapter I deal with several selected lawyers who were significant at this time. They outline their curriculum vitae, some of the publications they have published, and other insights from their lives. Some, for example, taught the law and thus educated other lawyers, or devoted themselves to creating new laws.

This work shows that legal education and law professions have undergone many changes in this period.

Seznam použité literatury

KINDL, V., SKŘEJPEK, M. a kol. *Právníký stav a právníké profese v minulosti (upravené a rozšířené vydání)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, 273 s. ISBN 978-7552-030-2

ADAMOVIÁ, Karolina - LOJEK, Antonín: *Právníci doby osvícenské*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2014. 108 s. ISBN 978-80-87439-17-3

KUKLÍK, Jan a kol, *Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze = The Faculty of Law of Charles University in Prague*. Praha: Havlíček Brain Team, 2008. 111 s. ISBN 978-80-87109-09-0

KEJŘ, Jiří: *Dějiny pražské právnické univerzity*. Praha: Vydavatelství Karolinum, 1995. 154 s. ISBN 80-7184-016-5

POLÁČEK, Bohumil, *Právnické tituly v průřezu dějin*. 1. vydání. Praha: vlast. nakl., 2010. 124 s. ISBN 978-80-254-7281-1

BALÍK, Stanislav. *Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie*. Plzeň: Vydavatelství Západočeské univerzity, 2016. 105 s. ISBN 80-7082-398-4

BALÍK, Stanislav. *Dějiny notářství v českých zemích*. Praha: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií v Praze, 2014. 183 s. ISBN 978-80-260-5768-0 a ISBN 978-80-7035-545-9

BALÍK, Stanislav. *Advokacie včera a dnes, 1. vydání*. Pelhřimov: Vydavatelství 999, 2000 256 s. ISBN 80-902627-7-5

HLEDÍKOVÁ, Z., JANÁK. J., DOBEŠ., J., *Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005. 568 s. ISBN 80-7106-709-1

MALÝ, K. a kol.: *Dějiny českého a československého práva do r. 1945. 4. vydání*. Praha: Leges, 2010, 640 s. ISBN 978-80-87212-39-4

SCHELLEOVÁ, I., SHELLE, K. a kol.: *Soudnictví (historie, současnost a perspektivy)*. 1. vydání. Praha: EUROLEX, 2004. 592 s. ISBN 80-86432-65-3

ADAMOVIÁ, Karolina - LOJEK, Antonín: *Právníci doby rudolfínské*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2013. 119 s. ISBN 978-80-87439-10-4

BALÍK, S. a kol.: *Dějiny advokacie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Česká advokátní komora, Národní galerie v Praze. 2009. 270 s. ISBN 978-80-7035-427-8

FORST, Vladimír a kol. *Lexikon české literatury 1: Osobnosti, díla, instituce. 1. / (A-G)*. Praha: Academia, 1985, 900s.

KOLEKTIV AUTORŮ: *Všeobecná encyklopedie: v osmi svazcích: encyklopedie Diderot 2002. 4, k/1 2. vyd.* Praha: Diderot, 2002. 424 s. ISBN 80-86613-04-6

KOLEKTIV AUTORŮ: *Všeobecná encyklopedie: v osmi svazcích: encyklopedie Diderot 2002. 5, m/o 2. vyd.* Praha: Diderot, 2002 507 s. ISBN 80-86613-05-4

FORST, Vladimír a kol. *Lexikon české literatury 2: Osobnosti, díla, instituce. 2 / (K-L)*. Praha: Academia, 1993, s. 597-1377

ADAMOVÁ, K., RIEGROVÁ, B., SKŘEJPKOVÁ, P., SOUKUP, L., ŠOUŠA, J.: *Dějiny českého soudnictví od počátku české státnosti do roku 1938*. Praha: LexisNexis CZ s. r. o., 2005. 231 s. ISBN 90-86920-07-0